

Др. МИХАЙЛО КОС

ПРО ПОЛОВІ СПРАВИ

П'яте змінене видання
З ОБРАЗКАМИ.

ВІННІПЕГ, МАН., 1941.

Накладом Української Книгарні

660 Main Street

Winnipeg, Man.

Др. МИХАЙЛО КОС

ПРО ПОЛОВІ СПРАВИ

П'яте змінене видання
З ОБРАЗКАМИ.

ВІННІПЕГ, МАН., 1941.

Накладом Української Книгарні

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Полові справи заскакують молодіж без ніякого знання і приготування до цієї дуже важкої хвили в життю; молодіж, як хлопці так дівчата, зовсім не поучена, в чім лежить суть полового дозрівання, який спосіб природного заспокоювання полових почувань і які заходять притім небезпеки з огляду на полові заразливі хороби; також не поінформована яка шкода для тіла, коли заспокоюєся полові почування неприродним способом. Цьому винен наш погляд на виховання молодіжи, що наказує держати її у несвідомости про полові справи з уваги на соромливість і моральність. Моралісти вважають за неморальну річ навіть предметово поучити молодіж про природні (фізіологічні) прояви в життю людського (і звіринного) організму з обсягу полових справ. Натуралісти зі своєю засадою, що природні справи не погані, не мають приступу до офіційального виховання молодіжи. І виходить із того таке, що про полові справи мовчиться дома і в школах, начеб їх зовсім не було; мовчки полишаєся молодіжи, щоби вона здобувала собі інформації про полове житте організму на власну руку. І молодіж, приневолена в своїм часі половими почуваннями, розвідуєся про полові справи майже без виїмку з непевних жерел, тай ще до того понайбільше з нечистих жерел, за дуже дорогу оплату, бо за полову заразливу недугу, з якою знов не знає що почати.

Було би пожадано, щоби молодіж інформувалася про полові справи у відповідну хвилю, в офіційній школі, го-

ловно від шкільних лікарів, яких требаб в тій ціли устано-
вити по школах.

Отсі стрічки мають на увазі головно молодіж і став-
лять собі за задачу подати їй найпотрібнійші відомости
про полові відносини, щоби вона в хвили полового дозрі-
вання мала в руці бодай коротке, але предметове представ-
лення природних проявів, що дотикають полових органів.
Рівночасно має отсе письмо виповнити прогалину в шкіль-
них книжках, де описується людське тіло, а при тім усе
опускаєсь полові части тіла. Це пропускання полових ор-
ганів у шкільних книжках має свою причину і не мені су-
дити про неї. Коли в дальших стрічках описується полові
части тіла, то діється це єдино в ціли поучення, в ціли до-
повнення шкільної науки, про те в чистій ціли і зовсім
ясній кожному розумному. Хто думавби іначе і схотів би
шукати в отсім письмі приперченої (пікантної) лектури,
той ліпше зробить, коли отсеї книжочки не буде читати.

I. АНАТОМІЯ ПОЛОВИХ ЧАСТИЙ ТІЛА.

Поговорім найперше про будову полових частий тіла (анатомію) у мужчини і жєнщини таї про призначєннє і діланнє (фізіольогію) поодиноких частєй полових оргєнів.

а). У мушчини.

Долішнєя часть черевної ями, обнєята бєдровими кїстьми, крижовою костью і хвостовою костью називаєєя лоханєю. Бєдрова кїсть кожного боку складаєєя з трох частий, а самє з клубової кости, соромної кости і сїдальної кости. Дє ті три кости зростаютьєя, там на їх внішнім боці є ямка для приміщеннєя головки удової кости. В лоханї і її найблизшїм сусїдствї містятьєя половї частї тіла (пор. образок 1).

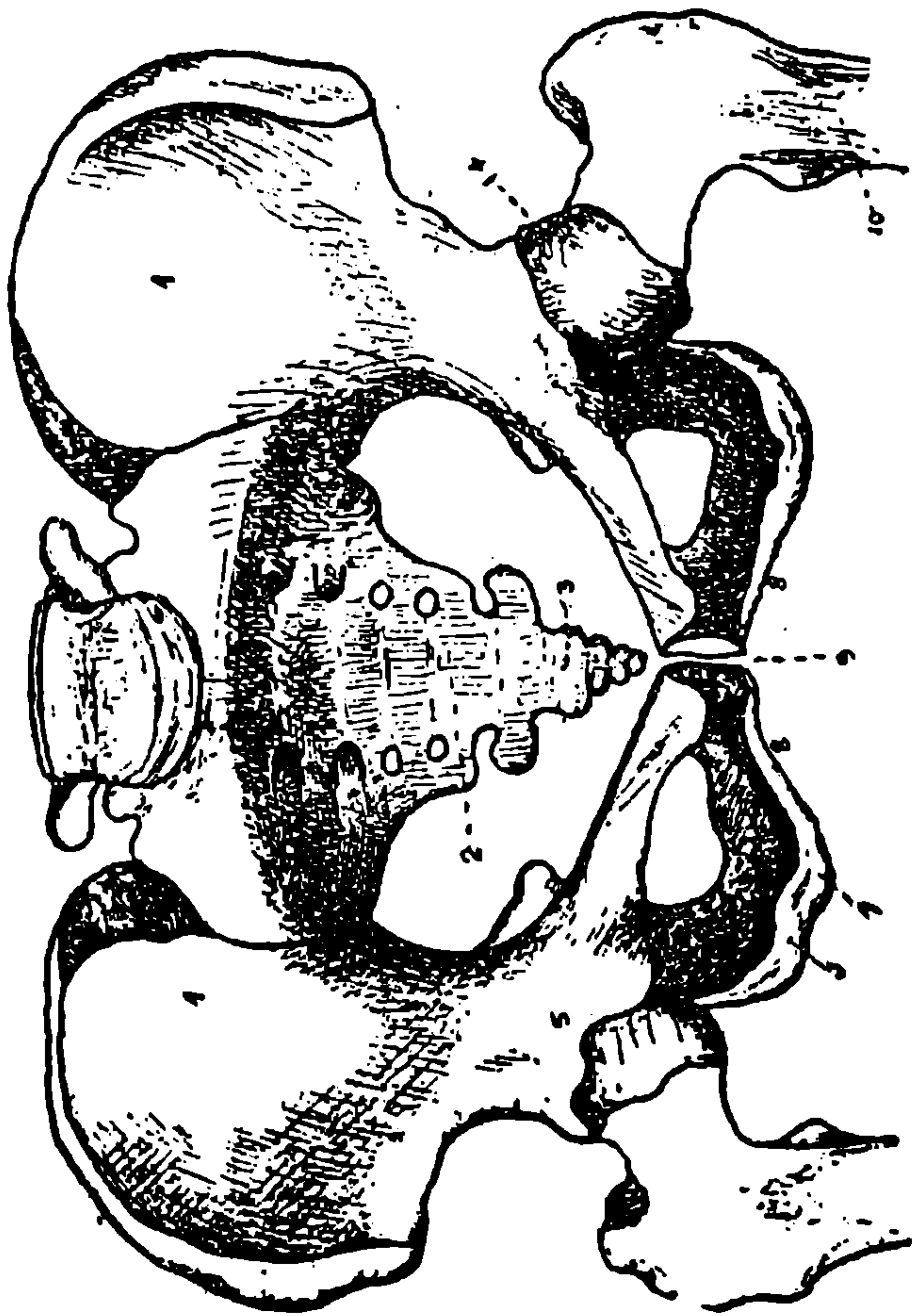
Головною прикметою мужчини є двї залози, званї яйцями, дє витворюєєя мужєськє сїмє. Яйцє (пор. образок 2) уміщенї в шкїрянїм мішкє, званїм мошнами, який вистелєний підшкїрною верствою гладких мязових волокон, званою „тунїка дартос“. Мошна розділенї осїбною стїнкою на лїву і праву половину, для поміщеннєя лївого і правого яйцє. Лїва половина мошен звисає звичайно трошкє низше, як права і лївє яйцє стоїть трошкє низше, як правє. Мужєськє яйцє має вид і величину голубячого яйцє, воно складаєєя з великого числа рурочок, чи там каналїків, дє витворюєєя мужєськє сїмє. Тї каналїки сплітаютьєя зі собою, а остаточно виходить лиш кільканайцять каналїків крізь задню стїну бєлонки, що обгортає самє яйцє.

Поза яйцєм сплітаєєя зі собою тих кільканайцять каналїків поновно і творить прияїчє, що лєжить при задній стїні яйцє; самє яйцє стоїть довшою своєю осєю з гори

на діл, прияйче прилягає поздовж до яйця і творить із яйцем одну цілість. Прияйче грає велику ролю при трипровій хоробі мочної цівки, бо то воно запалюється під впливом трипрової зарази, і загально знана ся болюча хороба під назвою запалення яйця, хоч дійсно це запаленне прияйча. Прияйче грубше в своїй горішній части, а чим дальше в долину тим менше воно обемисте, аж у кінци переходить в оден — одинокий провід сімени, який веде від долішного кінця прияйча в гору, щоби через пахвиновий канал в черевній стіні дістатися до черевної ями. Разом із сіменним проводом маємо між яйцем а пахвиновим каналом іще кровоносні судини, нерви і властивий мяз, що підносить яйце, а все те зібране разом творить сіменний мотузок, який можна вимацати кріз шкіру в мошнах. При сильнішій стисненню сіменного мотузка між пальцями відчуває осмотрюваний мужчина властивий біль, що походить від нервів, обнятих у сіменнім мотузку. Також при натисканню на мужеське яйце відчуває мужчина властивий, а дуже діткливий біль так, що по нім можна добре відрізнити мужеське яйце від можливої хоробливої нарости, чи гуза в мошнах і околици пахвинового каналу. Кровоносні судини йдуть у сіменнім мішку в двох напрямках, а то: — артерії (бючки), що доводять свіжу кров, йдуть із черевної ями до яйця, отже з гори в долину; зужита кров виходить із яйця до гори, до черевної ями.

Пахвиновий канал лежить у черевній стіні і пробиває скісно черевні мязи, яких є три верстви. Той кінець пахвинового каналу, де входить сіменний провід лежить блище середньої лінії тіла. Дальше біжить пахвиновий канал на вні від середини тіла, а в нім сіменний провід розом зі своїми кровоносними судинами і нервами і входить до черевної ями, де вже відлучуються кровоносні судини і нерви від сіменного проводу. Кровоносні судини і нерви йдуть до більших своїх пнів, а сіменний провід подаєся до долішної стіни мочового міхура, де ле-

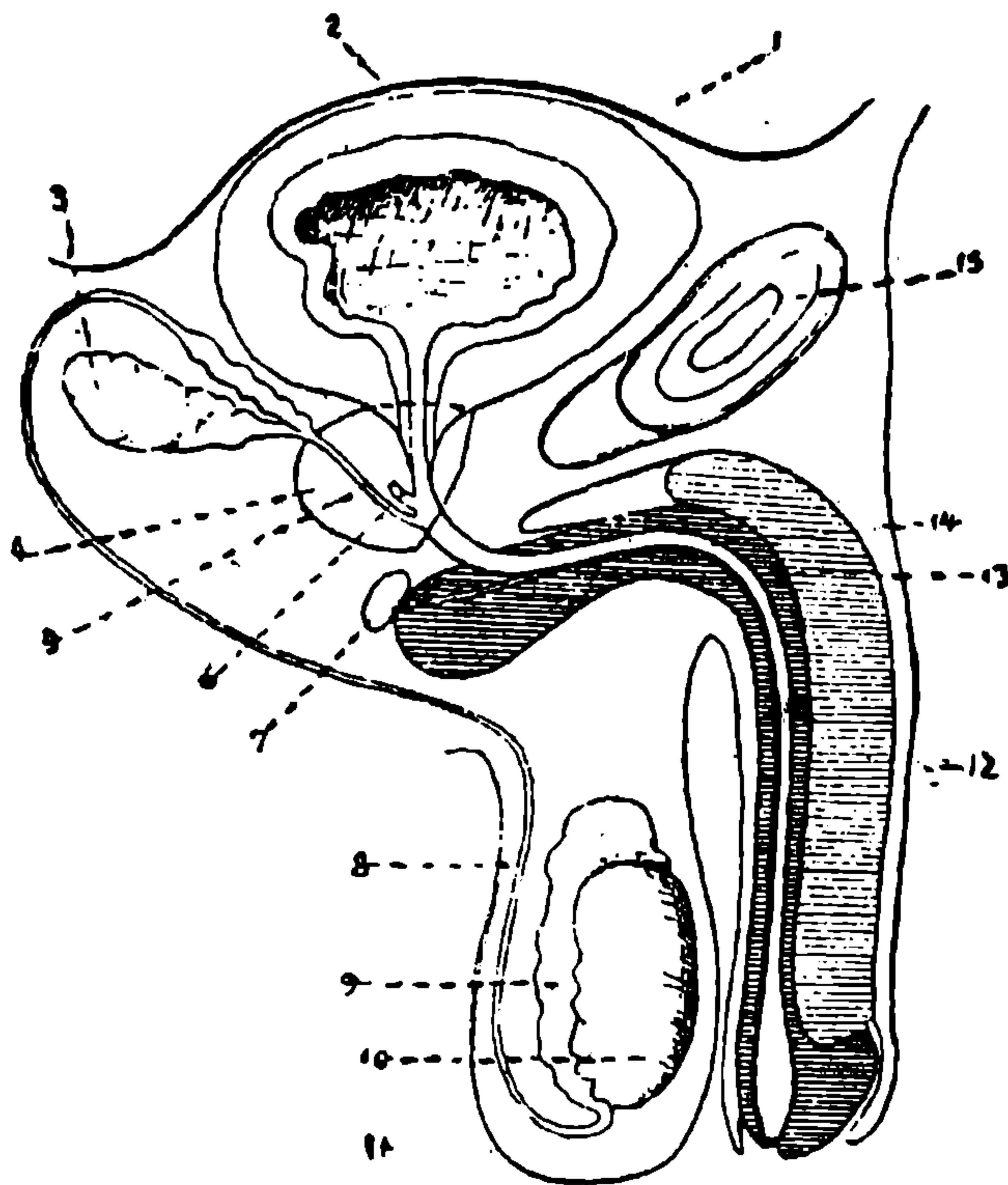
жить сіменний міхурець, призначений на те, щоби там збиралося на запас мужеське сімя, витворене в яйцях і доведене сюда сіменними проводами. Лівий і правий сіменний міхурець получений з сіменним проводом свого боку і підчас полової злуки виходить сімя до сіменного проводу, який переходить далше через крокову залозу до мочної цівки. Часть сіменного міхурця аж до входу в мочову цівку, називається проводом до виприскування сімени, бо мужеське сімя не впливає з него підчас полової злуки одностайно та рівно, але випискає то сильніше то слабше. Крокова залоза має вид і величину каштана, зверненого грубшим кінцем до гори, а тоншим на діл. Крізь крокову залозу переходить мочова цівка зараз по виході з мочового міхура і то так, що мочова цівка лежить блище передньої поверхні, а з заду мочної цівки лежить більша часть крокової залози. І крізь ту задню грубшу часть крокової залози пробивається провід до виприскування сімени скісно з заду і гори на перед і діл тай входить у тім самім напрямі в мочову цівку. Лівий і правий провід сімени має в мочовій цівці осібний вхід, а межі обома вхідними пунктами лежить сіменний горбочок (пор. образок 3), чи там троха грубший фалд слизної болони. По обох боках сіменного горбочка лежить по кілька усть, проводів, що доводять сюда витвір крокової залози, який лучиться підчас полової злуки з мужеським сіменем і разом із ним виприскує із мочної цівки до похви женщины. Мочовий міхур лежить із заду за соромними кістьми в лохани; до мочового міхура спливає моч з двох нирок, що лежать в околиці крижей, через два мочоводи, а ті входять до мочового міхура, пробиваючи скісно його задню стіну. Моч спливає мочоводами безнастанно, збираєся в мочовім міхури, а коли назбираєся в більшій скількості, міхур відчуває потребу віддати її. Віддавання мочи залежить від волі чоловіка; тоді натискають стіни міхура на моч і випихають її крізь мочову цівку на двір. В стінах міхура лежать гладкі волокна мязо-

Образок 1.

Лохань.

1. Os ilei. 2. Os sacrum. 3. Os coccygis. 4. Caput ossis femoris. 5. Os pubis. 6. Os ischii.
7. Tuberositas ossis ischii. 8. Arcus ossium pubis. 9. Symphyss ossium pubis. 10. Os femoris.

Образок 2.

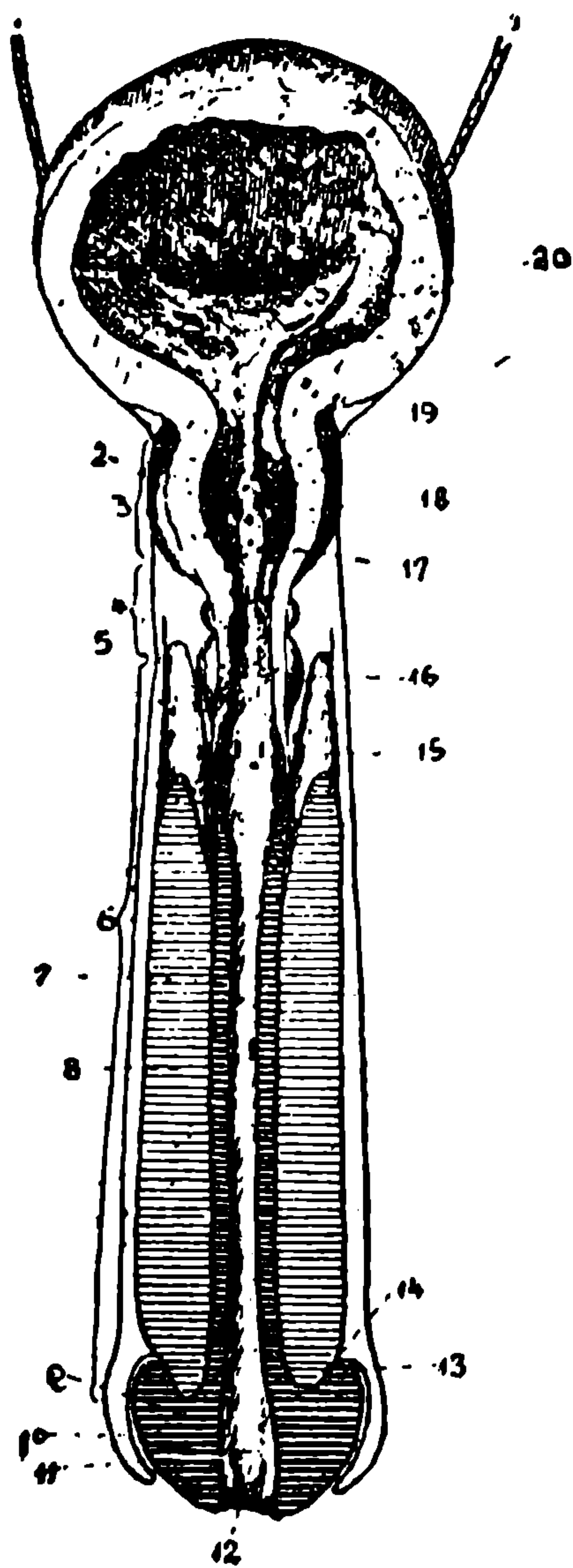
**Шематичний перекрій мужеських полових частий тіла
з переду в зад.**

1. Peritoneum.	8. Ductus deferens.
2. Vesica urinaria.	9. Epididymis.
3. Vesicula seminalis.	10. Testis.
4. Prostata.	11. Scrotum.
5. Ductus ejaculatorius.	12. Corpus cavernosum penis.
6. Vesicula prostatica.	13. Corpus cavernosum urethrae.
7. Glandula bulbourethralis
(Cowperi).	14. Urethra.
	15. Symphysis ossium pubis.

ві і вони то мають здібність стягатися і так сильно напирати на моч, щоби її видалити.

Мочова цівка довга на 15 до 17 см., починається в до- лішній частині міхура, а кінчиться зовнішнім отвором в го- ловці мужеського члена. Самий початок мочної цівки коло міхура переходить через крокову залозу, обнятий нею зі всіх боків і називається кроковою частиною мочної ців- ки. Коли крокова залоза задля запалення, скалічення або тиснення якого новоутвору і т. п., побільшиться, то тисне на мочову цівку, а часом і цілком її стискає так, що моч не може відпливати з мочового міхура і треба конче лі- карської помочи, щоби випустити її на зовні. Понизше кро- кової частини мочної цівки йде так само довгий кусень ців- ки, необнятий нічим, а найвузший з цілої цівки. Вся даль- ша частина мочної цівки окружена ямистим тілом, в якому є ями, що можуть наповнюватися кров'ю. Ямисте тіло мо- чової цівки починається там, де вона переходить попері місцем зросту обох соромних костей і буває тутки груб- ше ніж у дальшій перебігу та називається „булбус уретрае”, сама ж мочова цівка в тім місці трохи розширена. В тій частині мочної цівки вливаються проводи двох невеличких мов горох, залоз, що лежать позаду зовнішньої частини мо- чової цівки і долучають свій витвір до сімени виприскува- ного підчас полової злуки. Дальший перебіг мочної ців- ки в ямистім тілі не представляє нічого особливого, аж перед самим зовнішнім отвором розширяється мочова цівка незначно і ця частина називається лодковою, а звідси вона з того, що тут осідає триповий заразок підчас зараження трипром і тутки почуває хорій найперше, що запалена слизна болоня пече і виділяє білявий гній. Ямисте тіло мочної цівки грубіє при зовнішнім кінці цівки значно і тво- рить головку мужеського члена, покриту подвійним лист- ком шкіри, званім залупою. — Сама головка показу- ється покрита ніжною шкіркою, дуже вразливою на по- дразнення, дотикання і потирання, бо в ній приміщені ве- льми ніжні нерви, які грають головну роль при половім

**Шематичний перекрій мужеського члена з лівого боку
в правий бік.**

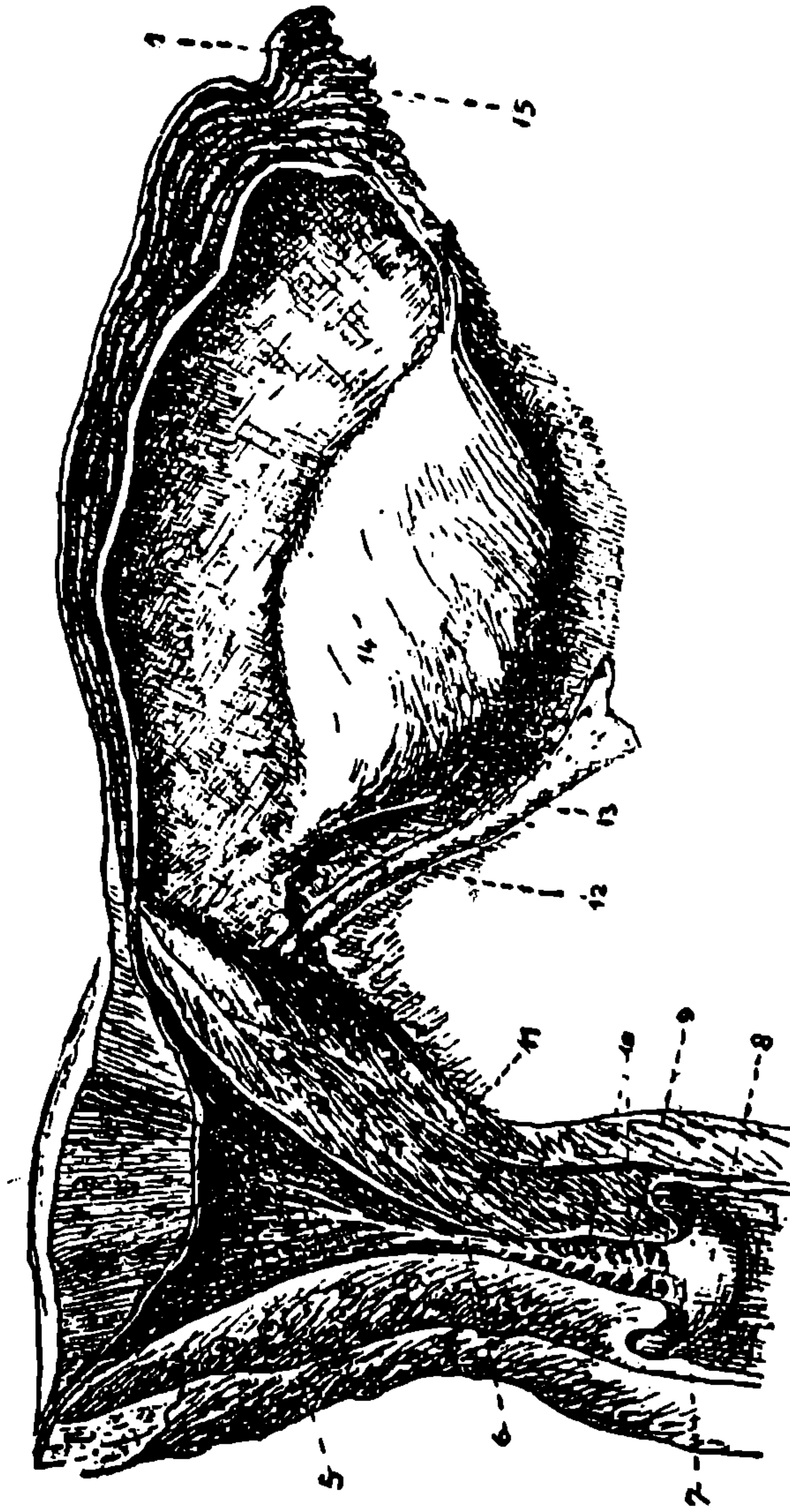

1. Ureter.
2. Усте vesicae prostaticae.
3. Pars prostatica.
4. Pars membranacea.
5. Усте ductus prostatici.
6. Pars cavernosa.
7. Corpus cavernosum urethrae.
8. Corpus cavernosum penis.
9. Glans penis.
10. Praeputium.
11. Fossa navicularis.
12. Orificium cutanlum.
13. Corona glandis.
14. Sulcus retroglandularis.
15. Усте glandulae Cowperi.
16. Pars bulbosa.
17. Усте ductus ejaculatorii.
18. Prostata.
19. Colliculus seminalis.
20. Усте мочовода.

Обрваок 3.

подразненню так, що мужчина почуває в головці мужеського члена полову розкіш підчас полової злуки, а голов-но підчас спускання сімени. Головка мужеського члена має на заднім краю згрубілий вал, а за ним є ровик, де в шкірі приміщені дрібні залози, що витворюють лойовату масу, яка має властивий собі запах. На долішній часті головки прикріплена залупа до головки привязкою так, що тут залупи не можна відтягнути цілковито поза головку, бо привязка не пускає. При половій злуці грає привязка дуже часто прикру ролю, бо при наглім і безогляднім ввводженню мужеського члена до похви, розривається привязка, або бодай наддирається, а в так повсталу ранку може увійти заразок полових недуг без перешкоди. Часом трапляється, що залупа звужена на краю і не дає себе стягнути з головки. Те звуженне залупи може бути причиною запалення головки, бо чищення головки стає неможливе, особливо, коли дістануться під залупу хоробові заразки. Нераз буває так, що звужена залупа дається з трудом стягнути з головки, але зараз же запнесь за головою і не дається зтягнути назад. Цей стан називаємо „парафімосіс” і він також прикритий, бо парафімосіс угнітає мужеський член, доводить до опухнення головки і нерідко доходить до того, що жива тканина на стисненім місци завмирає...

Мужеський член складається побіч ямистого тіла мочової цівки, ще з двох ямистих тіл властивих, що прирослі до тої галузи сідальної кости, яка йде від сідального пуза до соромної кости. Під місцем зросту соромних костий стискаються оба ямисті тіла мужеського члена, а в рівчику між ними обома, на долішній стороні, укладається ямисте тіло мочової цівки. Всі три ямисті тіла, злучені зі собою злучною тканиною і заосмотрені доводячими і відводячими кровноносними судинами таї нервами, творять мужеський член. Ямисті тіла мають у собі ями, чи там простори, де може назбиратися багато крови, а коли її вплив здержиться відповідними запорами, тоді

Образок 4.

Перекрій матиці з лівого боку на правий бік.

1. Fimbriae. 2. Tuba Fallopii. 3. Fundus uteri. 4. Ostium uterinum tubae. 5. Cavum uteri. 6. Orificium internum uteri. 7. Orificium externum uteri. 8. Pars vaginalis uteri. 9. Canalis cervicis. 10. Plicae palmae. 11. Corpus uteri. 12. Ligamentum ovarii. 13. Ligamentum teres. 14. Ovarium. 15. Ostium abdominale tubae.

ямисті тіла набирають більшого об'єму і твердості так, що мужеський член може бути введений в похву жінки. Такий стан напруження мужеського члена називається „ерекцію”. Перебіг мужеської мочної цівки в стані напруження мужеського члена має лиш одно вгнуте звернене до гори там, де вона переходить попід місце зросту соромних костий, внішній отвір мочної цівки звернений наперед і трошка до гори. В стані супочинку звернена більша часть мужеського члена зі своїм внішнім отвором в долину, через що мочова цівка дістає друге вгнуте місце там, де вийшла з під зросту соромних костий. Вгнутість сього місця звернена назад і в долину.

Місце, де в середній лінії тіла зростаються соромні кости обох боків, і їх найблизшу околицю, покриває шкіра, у полово дозрілих осіб поросла волоссям, а що воно трохи піднесене понад сусідство, то називається горбком Венери.

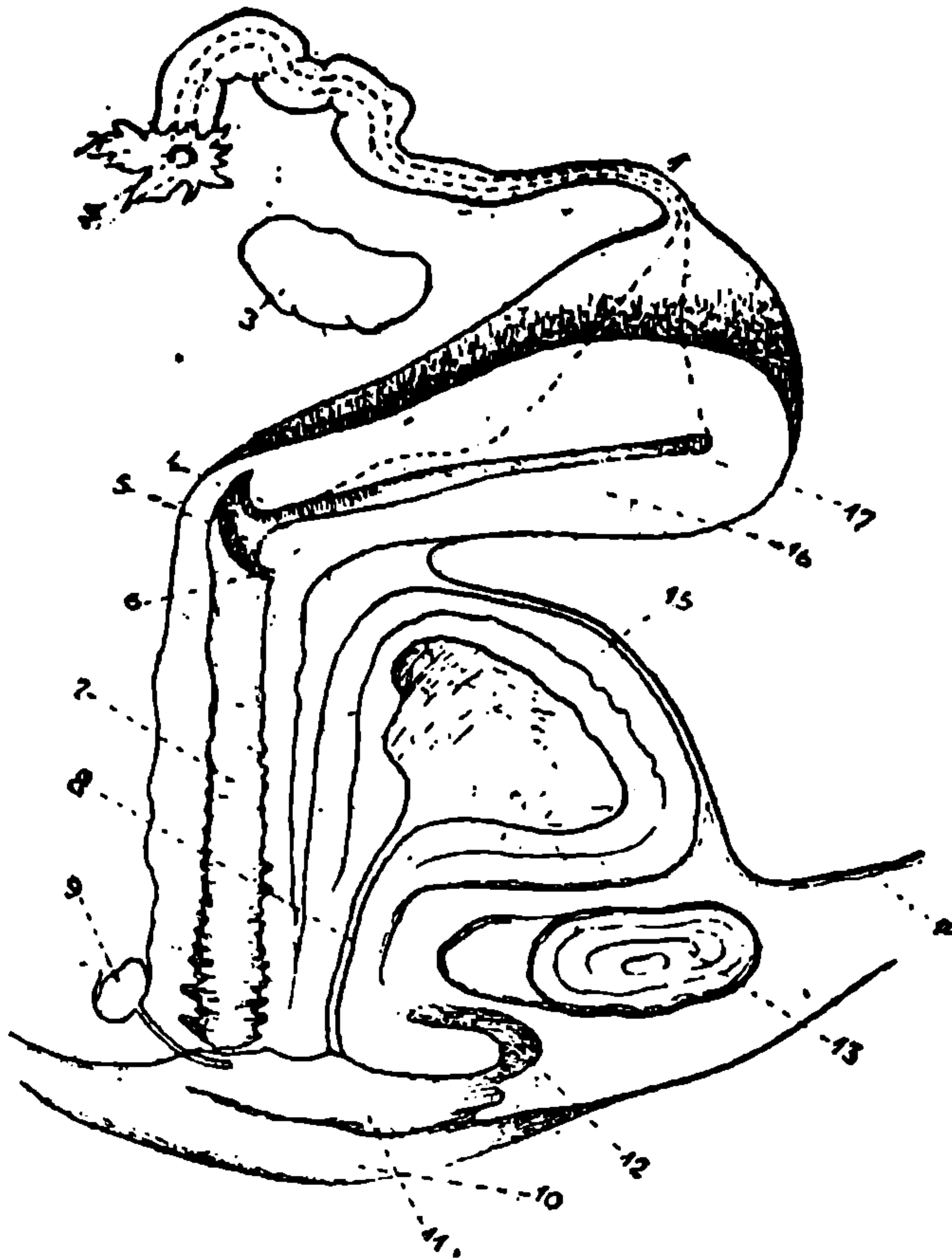
б). У жінки.

Ціхою жінського пола є ячник (пор. образок 4), залоза, що витворює людське ячко. Ячників є два, лівий і правий: прикріплені вони до лівого і правого боку матки власними привязками. Ячники і матиця приміщені в лохани. Ячник є величини великого бобового зерна, тоншим кінцем звернений до матки і тим кінцем привязаний до неї своєю привязкою. Коли ячко дозріє в ячнику, то лускає тоненька болонка ячка на тім місці і ячко дістається з ячника до тої части черевної ями що обнята бедровими кістьми. Щоби ячко дісталось до матки, на те призначена цівка (трубка) „Фальльопія”, так названа від імени наслідувача анатома, що її найперше описав, а приміщена понад ячком. Трубка одним кінцем впадає до матки, а другий кінець близько ячника, але до нього не припирає. Цей кінець троха розширений і заосмотрений на берегах торочками. Як зріле ячко вий-

шло з яєчника, тоді торочки обхоплюють його, вводять у трубку „Фальльопія” і проводять до середини матиці.

Матиця лежить у лохани, з виду подібна до трохи сплющеної грушки, величини доброї сливки або невеликої грушки. Грубшим кінцем звернена до гори, а вузшим на долину. Матиця сплющена з переду до заду. Горішня часть матиці творить властиве тіло, а долішня видовжена називається шийкою матиці. Сама верхня часть тіла матиці найширша і називається підставою. Долішня часть сторчить до похви і називається похвовою частию матиці. В середині матиці є простір, що має вид трикутника на поперечнім перекрою матиці з лівого боку до правого. В обох горішніх кутах трикутника впадають до матиці рурковані проводи від яєчників, звані трубками „Фальльопія”; долішний кут трикутника має також отвір, що веде до похви через шийку матиці.

Каналом шийковим матиці називається той видовжений провід у долішнім куті матичного простору що веде до похви. Середина матиці вистелена слизною оболонкою, котра в шийковім каналі має поперечні зморщкі. Усте шийкового каналу до похви (пор. образок 5), обняте троха згрубілим, гладким берегом похвової части матиці, на яким відріжняємо передню і задню губу. Але губи похвової части матиці гладкі лишень у дівчат і у жінок, що не родили. Коли жінка родила, то видно зморщкі на похвовій части матиці. Стіни матиці зложені голвно з гладких волокон мясних. (Звичайні мязи, пр. ті, що згинають по нашій волі руки або ноги звані в звичайнім життю мясом, мають поперечні пружки і називаються пружковатими). Гладкі волокна ріжняться тим від поперечно пружковатих, що вони стягаються, коли їх життява задача того вимагає, а не тоді, коли чоловік хоче. Противно задача поперечно пружковатих мязів залежить від волі чоловіка. Мясні волокна матиці мають здібність незвичайно розростатися коли того потреба. А така потреба заходить підчас вагітності, де обем матиці дохо-

Образок 5.

**Шематичний перекрій жіночих полових частий тіла
з переду в зад.**

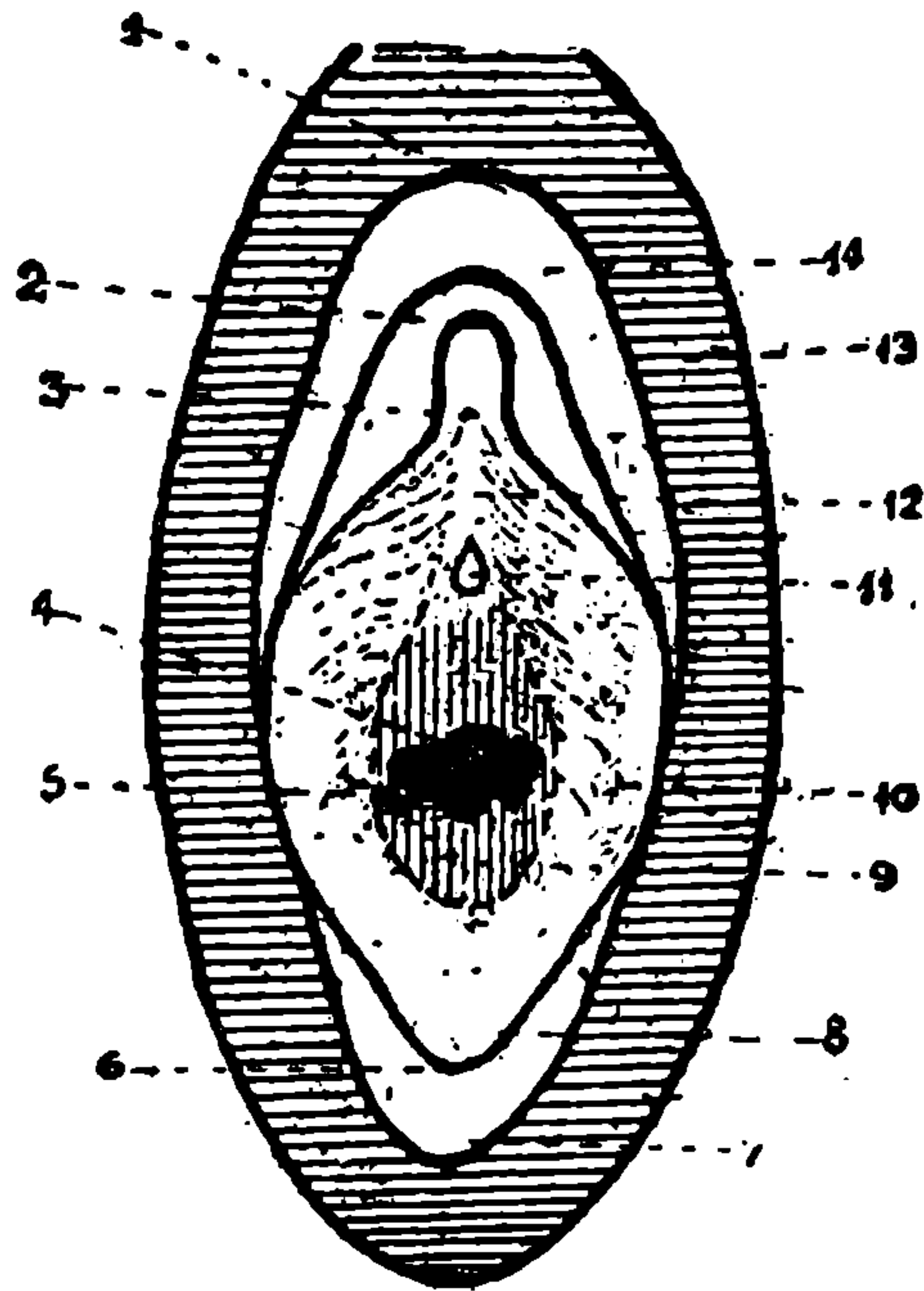
1. Tuba Fallopiiæ.
2. Fimbriæ.
3. Ovarium.
4. Labium posterius.
5. Orificium externum uteri.
6. Labium anterius.
7. Vagina.
8. Urethra.
9. Glandula vestibularis major (Bartolini).
10. Labium majus.
11. Labium minus.
12. Clitoris.
13. Symphysis ossium pubis.
14. Peritoneum.
15. Vesica urinaria.
16. Corpus uteri.
17. Fundus uteri.

дить до величини більшої ніж головка у дорослого чоловіка, коли противно звичайно вона так велика, як мала грушка.

Матиця прикріплена до стін лохані двома широкими привязками і двома мотузковатими привязками. Ті чотири привязки, дві з лівого, а дві з правого боку, разом із м'язами, що творять дно лохані, піддержують матицю в правильнім положенню посеред лохані. Ціла матиця разом з яєчками і трубками „Фальльопія” покрита зверху (від сторони черевної ями) гладкою тонкою болоною, яка покриває і всі інші твори в черевній ямі, як кишки, печінку і т. д. Ця очеревна болонка бере уділ у хворобах матиці, а для нас особливо важне її запалення при трипривім зараженню полових органів жінки, бо запалення очеревної в лохані дуже болюче і руйнує здоров'я в високім степені. Похвова частина матиці обнята горішною частиною похви.

Похва, що тягнеться від долішньої частини матиці до зовнішнього свого входу (пор. образок 6), довга на 8 до 10 см., і вистелена слизною болоною, уложеною в багато поперечних зморщків. О ті поперечні зморщки потираються під час полові злуки ніжна шкіра на головці мужського члена і дізнає більшого полові подразнення. Зовнішній вхід до похви у дівчат частинно заставлений дівочою болоною, яка однаково полишає ще доволі місця, щоби кров із матиці під час місячки могла свобідно на зовні відпливати. Дівоча болонка се властиво фалд слизної болони похви і раз більше раз менше розвинена. Дівоча болонка продирається звичайно під час першої полові злуки з мужчиною через введення мужського члена в стані напруження до похви. Цей акт получений з болем і впливом крові з роздертої болони дівочої; вона ще більше роздирається при породах дітей і опісля остають із неї на дальше життє гейби покарбовані останки.

Зовнішні полові або соромні частини у жінки творять дві пари губ. Великі губи простягаються від горбка ве-

Образок 6.

Внішні полові часті тіла у дівчини.

1. Commissura labiorum anterior.	8. Fossa navicularis.
2. Glans clitoridis.	9. Hymen fimbriatus.
3. Frenulum clitoridis.	10. Labium minus.
4. Ostium vaginae.	11. Orificium urethrae.
5. Uste glandulae Bartolini.	12. Vestibulum vaginae.
6. Frenulum labiorum.	13. Labium majus.
7. Commissura labiorum posterior.	14. Praeputium clitoridis.

нери аж до межикроча т. є тої часті шкіри, що лежить межи долішнім кінцем жіночого сорому а отвором задної кишки. Великі губи, се фалди шкіри, порослі волоссям у полово дозрілих, на граници межикроча получені зі собою привязкою, за якою робиться мала дучка або заглиблення, де звичайно збирається гній хорої похви, коли вона заражена трипровою хворобою. Великі губи обох боків стикаються зі собою, а борозда на місци зіткнення називається соромною бороздою. Великі губи прикривають собою малі губи, які мають легко покарбовані береги, не мають поросту і є цілком гладкі. Долішні кінці малих губ губляться по обох боках входу до похви, а горішний кінець кожної малої губи ділиться на дві галузки, з яких долішні галузки, доходять до розкішниці і творять так звану привязку розкішниці, а горішні галузки лучаться зі собою і творять так звану залупу розкішниці. Ці назви відповідають назвам на мужеськім члені, бо розкішниця вважається за нерозвинений мужеський член. Розкішниця складається з двох ямистих тіл, які відповідають обом ямистим тілам мужеського члена, тільки не так сильно розвинених. Вони лучаться з собою, творять на своїм переднім кінци частинну головку і та головка розкішниці дізнає підчас полової злуки анальогічного почуття розкоші, яке відчуває мущина в головці свого мужеського члена. Простір між розкішницею і входом до похви називається передсінком похви і жіноча цівка мочова має тутки своє усте, значить воно відділене від обох ямистих тіл, які творять розкішницю, коли противно у мущини мочова цівка зі своїм ямистим тілом прилучена до обох ямистих тіл мужеського члена і творить одну цілість. По обох боках передсінка похви лежить багато сплетених жил, що підчас полового побудження або полової злуки наповняються обильно кровю і творять також органи розкоші у женщины.

По обох боках входу до похви мають своє усте залози, що витворюють лойовату масу о властивім запаху, а

Образок 7.

**Перекрій грудної залози
з переду в зад.**

1. Papilla mammae.
2. Ductus lactiferi.

відповідають своїм значінням відповідним залозам у мушцини. Мочовий міхур лежить у жєнщини за місцем зросту соромних костий, а перед матицею. Мочова цівка у жєнщини значно коротша як у мушцини і виносить 4 см.; вона ширша також як у мушцини і має своє усте в передсінку похви, та відділена від ямистих тіл розкішниці (пор. образок 6).

До полових органів жєнщини належать також грудні залози. Вони приміщені під шкірою передної грудної стіни і складаються з великого числа малих залоз такого виду, як грозно винограду, де витворюється молоко, потрібне до кормлення новородка. Всі проводи молочні лучаться в яких дваїцять головнійших проводів і ті мають своє усте в бородавці грудної залози (пор. образок 7). Грудні залози досягають у дівчини в часі полового дозрівання цілковитого розвою; їх великість становить розвій елементів, що мають витворювати молоко, а також відповідне нагромадження товщу помежи властивими елементами грудної залози, але вони розвинені дуже мало так, що звичайно лишень бородавка і троха нагромадженого товщу представляють залозу. Однак часом приходить, що і у мушцини розвивається неправильно одна або й обі грудні залози до значного обєму, до величини доброго кулака, або і ще більше.

II. ФІЗІОЛЬОГІЯ ПОЛОВИХ ЧАСТИЙ ТІЛА.

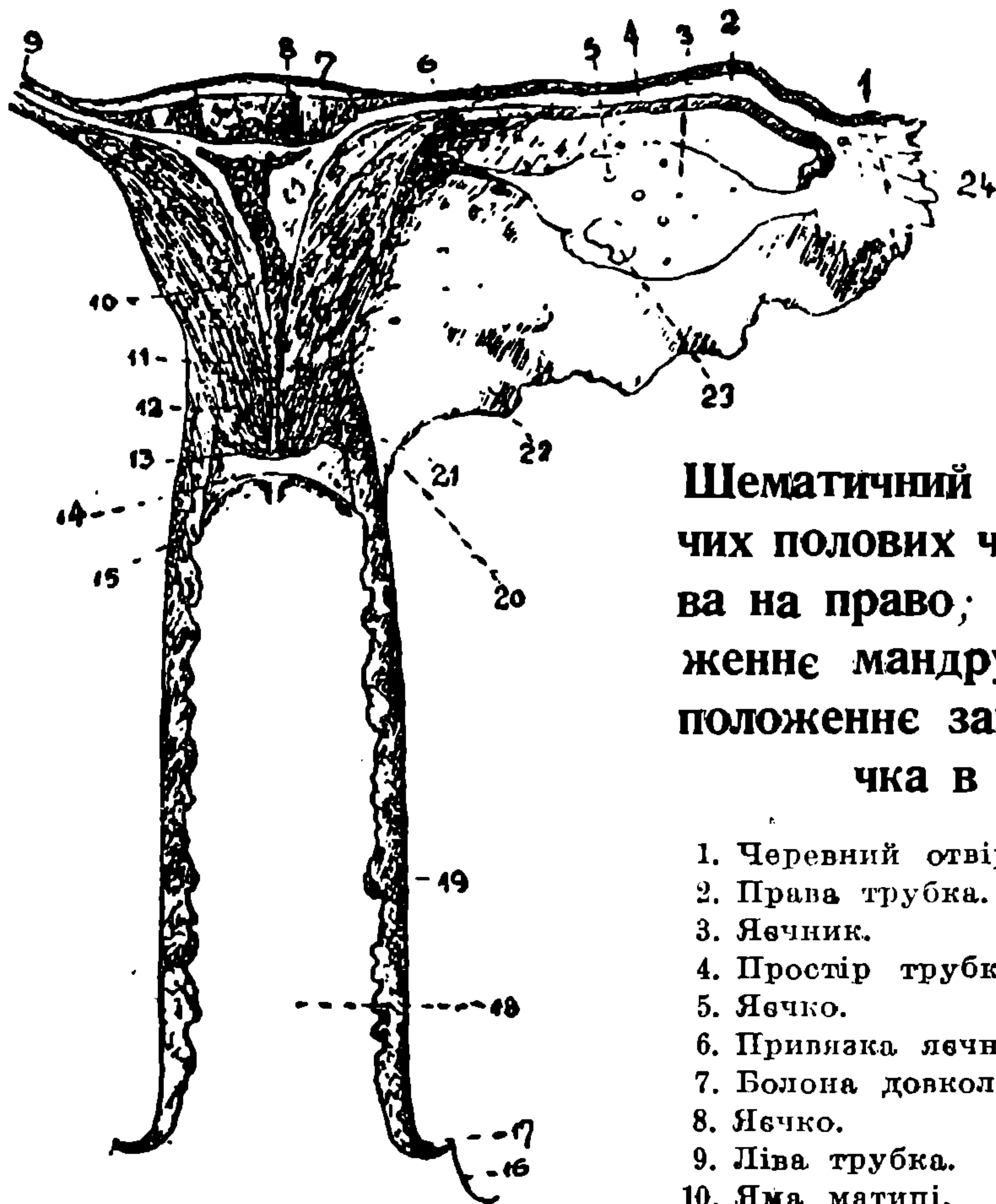
а). У мушцини.

Коли полові части тіла дозрівають, показується ось яке природне (фізіольогічне) їх ділання. У мушцини витворюється в яйцях мужеське сімя, переходить через приїйче, дальше через провід сімени і збирається на запас у сіменних міхурцях. Підчас полової злуки виходить сімя з сіменних міхурців, переходить через проводи до виприскування сімени і впливає до мочової цівки по обох боках сіменного горбочка, а з відси дальше через мочову цівку

виходить із мужеського тіла через зовнішній отвір мочної цівки. Під час того, як сім'я переходить через мочову цівку, домішується до нього витвір крокової залози, який вливається до мочної цівки також по обох боках сіменного горбочка і витвір залоз „Купера”, який вливається до мочної цівки в початку ямистої частини мочної цівки. Витвір тих обох категорій залоз (крокової і Купера) збільшує кількість слизоватої маси, що виходить назовні мужеського члена, однак її найважливішою частиною є сім'я, яке вийшло з сіменних міхурців, бо лиш воно має в собі сіменні клітини. Сім'я не випливає одностайно з мочної цівки назовні, але випливає то сильніше, то слабше задля того, що початок ямистої частини мочної цівки оточений умисними м'язами, які в даній хвилині стягаються і випливають сім'я з більшою силою. Сіменна клітина так маленька, що її можна добре оглянути лиш при допомозі збільшувального скла (мікроскопу); вона складається з клітки, або комірки, наповненої плязмою (творчою субстанцією) і з ниткатою випусткою, наче хвостика, який має здібність безнастанно рушатися і тим способом просуває сіменну клітину наперед.

б). У жінки.

У полові дозрілої жінки витворюється (дозріває) в яєчнику людське яєчко; воно кругле, завбільшки на п'ять частин міліметра, і відстається з яєчка до черевної ями тим способом, що очеревна болонка на яєчнику пукає на тій місци, де лежить дозріле яєчко, а коли яєчко опустило яєчник, то кров наповняє те місце, де лежало яєчко і потому переміняється так як у синяку на шкірі, потім і пізнати свіжі місця, де були дозрілі яєчка. На місцях, де давніше дозрівали яєчка, видно затягнені невеличкі шрами. Яєчко дістається до устя трубки „Фальлопія”, яке своїми торочками обхоплює його, вводить до проводу трубки і переводить до внутрішнього простору матиці (пор. образок 8).

Образок 8.

Шематичний перекрій жіночих полових частин тіла з ліва на право; показує положення мандруючого яєчка і положення заплідненого яєчка в матиці.

1. Черевний отвір трубки.
2. Права трубка.
3. Яєчник.
4. Простір трубки.
5. Яєчко.
6. Привязка яєчника.
7. Болоня довкола плоду.
8. Яєчко.
9. Ліва трубка.
10. Яма матиці.
11. Стіна матиці.
12. Яма шийки.
13. Усте шийки.
14. Кондон.
15. Отвір мужеської цівки мочової.
16. Велика губа.
17. Мала губа.
18. Похва.
19. Стіна похви.
20. Похвова часть матиці.
21. Шия.
22. Широка привязка матиці.
23. Кульочка Графа.
24. Вандруюче яєчко.

Полове дозріванні жінки зазначається на вні появою відпливу крові із слизної болони в нутрі матиці, яке називаємо періодом або місячкою, бо воно повторяється правильно (періодично) що місяця. Жінка тратить при місячці 100 до 200 кубічних сантиметрів крові. Місячка появляється рівночасно з дозріванням яєчка в яєчнику і походить з того, що слизна болонна матиці пригтовляється на прийатте дозріваючого яєчка, яке можливо буде запліднене мужеським сіменем і почне дальше розвивати ся в матиці, як плід. Коли однак яєчко не стане запліднене, тоді показується те пригтованне природи зайве, кровоносні судини переповнені кровю тріскають а кров випливає через похвоу усте матиці до похви, а далі через вхід до похви на вні жіночого тіла.

Коли дозріле людське яєчко має бути запліднене, то воно мусить злучитися з сіменною клітиною мужеського сімени. Підчас полової злуки виприскує сімя із мужеського члена в похві жінки перед самою похвоу частию матиці до середини матиці і коли тутки стрінеться з яєчком, запліднює його. Заплідненне відбувається тим способом, що сіменна клітина посувана на перед своїм хвостиком, пробивається крізь болоночку, що покриває яєчко, входить до його середини і плязма сіменної комірки лучиться в одно з плязмою (творчою субстанцією) яєчка. Болоночка яєчка допускає до своєї середини лиш одну сіменну кліточку, почім зараз за нею замикаєся і не допускає більше жадної. Підчас полової злуки виприскуєся в сімени мужчини дуже велике число сіменних клітин, але до запліднення яєчка потрібна лиш одна, всі інші йдуть на марно. Заплідненне може відбутися в матиці, або в трубці „Фальльопія”, або навіть у черевній ямі, бо сіменна комірка порушається на перед так довго, аж знайде яєчко. І справді знаємо в практичнім життю не лише правильні вагітності т. є. середматичні, але також неправильні т. є. позаматичні, що розвиваються серед трубки „Фальльопія” і в черевній ямі. Неправильні вагітності по-

губні для дитини, бо в таких разях не може відбутися правильний порід через матицю і похву. Неправильні вагітності треба оперувати, щоби спасти життя матері; життя дітей в таких разях треба пожертвувати, бо неправильні вагітності не можуть дійти до цілковитого розвою плоду.

Коли наступило заплідненне яєчка, починається в тілі жінки стан вагітності, який триває дев'ять соняшних місяців або десять місячних місяців, значить 275 — 280 днів потрібних на правильний розвій плоду. На весь той час устає місячний вплив крові з матиці, бо засоби материнного тіла йдуть на живлення плоду. Підчас вагітності побільшають свій об'єм також грудні залози, де має витворюватися молоко, потрібне до кормлення новородка. Тоді витворюється в грудних залозах кляккий плин, але материнське молоко появляється аж по породі дитини.

Вагітність триває дев'ять соняшних місяців, підчас яких розвивається із мікроскопово малої комірки яєчка дитина, спосібна до життя поза тілом матери. Тіло жінки-матери проте значно стислійше получене з будучою дитиною ніж тіло мушчини-батька, який лиш підчас запліднення яєчка бере уділ у покликанню до життя дитини. Акт плодження запотребовує проте тіла жінки без порівняння більше, довше й інтимнійше, ніж тіла мушчини і тим поясняється значно більший інтерес чи привязанне матери до своєї дитини, ніж батька.

Підчас вагітності підпадає тіло жінки значним змінам: місячка перестає показуватися, об'єм грудних залоз, а особливо об'єм черевної ями, побільшається. Розвій заплідненого яєчка, яке тепер треба називати плодом, відбувається з разу (через три місяці) в малій лохані, а в дальших місяцях побільшена матиця не може поміститися в малій лохані, підноситься до великої лохані т. є до тої часті черевної ями, що лежить повище соромних костий і доходить своім горішнім краєм повище пупця. Шкіра на передній стіні черевної ями розтягається

значно, розступається на богатих місцях, показуючи червоні середшкірні розриви, які по породі блідніють, але полишають на завсігди знаки в виді шрамів, білійших ніж решта шкіри (попородові шрами). Подібні знаки творяться і на шкірі грудних залоз. Найбільшої зміни дізнає матиця; вона побільшається з об'єму доброї сливки до об'єму більш голови дорослого чоловіка. В ній розростаються гладкі волокна м'ясні, які творять стіни матиці, а потрібні також до того, щоби розвинений плід витискати підчас породу (злогів) із ями матиці. Діланне гладких м'ясних волокон не залежить від волі чоловіка, тож і при породі стягаються вони тоді, коли плід дозрів і сама природа каже його видалити з матиці. Стяганне м'ясних волокон матиці звисне під іменем породових болів, які наступають у відступах, довгих по кілька або кільканайцять мінут, а яким товаришить також напір м'язів черевної стіни. Плід лежить у матиці в так званім плодовім мішку, утворенім по части зі слизної болони матиці, а по части з самого плоду. Плодовий мішок обгортає плід довкола наче міхур, зовнішнім боком припирає до ями матиці, а внутрішній бік звернений до плоду обіймає троха ($\frac{1}{2}$ до 1 літра) плинну, званого плодовою водою, в якій плід свободно порушається, через що обезпечений від наглих змін тиснення або й ударів, що мимо волі або умисно можуть досягти черевну стіну матери. Одна часть плодового мішка звана „місцем”, що відзначається великим засобом кровоносних судин і має форму пляцка, є завбільшки доброго кулака і звідси тягнеться до пупця плоду пупцевий мотуз, зложений з трох кровоносних судин (двох матерій і одної жили). Пупцевою жилою допливає до тіла плоду відживляюча кров, а обома пупцевими матеріями вертає зужита кров із тіла плоду до „місця”. Кровоносні судини матери і плоду не стоять у простій звязи зі собою, але кров матери переходить до кровоносних судин плоду тим способом, що просякає кріз дуже тоненькі стіни. Пупцеві кровоносні судини відв'язуються по породі

плоду і перерізуються (звідси конвенціональний зворот у повідомленнях про порід дитини, що „мати щасливо розв'язана”). В тій хвили дитина перестає діставати кров від матери, відчуває потребу доброї (черевної) крові і се перший стимул, що дитина починає дихати, втягати воздух у свої легкі, щоби киснем воздуха відновляти кров свого тіла. Ця хвиля зазначається першим плачем (криком) дитини. Вона кричить не з болю, але з голоду воздуха, що входить тепер у легкі і розширяє їх. Крик дитини по породі є конечністю, добрим знаком. Коли у вагітної жєнщини покажуться перші породові болі, значить перше стяганне мясних волокон матиці, зачинаються „злогги”, себто плід породу. Породові болі мають за задачу розширити канал у шийці матиці і се відбувається так, що плодова вода тисне на плодовий мішок і сей втискається в шийку матиці і розширяє її. За час вагітності всі части полових органів жєнщини значно змякли (виделі катніли) і тому під впливом напіраючого плодового мішка розширяється похвова часть матиці, хоч вона в звичайнім стані майже хряшковато тверда. Коли шийка матиці доволі розширилася, тріскає плодовий міхур, плодова вода відпливає на внї й тепер плід робить собі вже дорогу головою. Переходячи через похвовий вхід, головка звичайно розриває те місце, де зрослися великі губи і дуже часто надриває також часть межикроча, яке після породу знов зростає а нераз треба його операційно зшивати. Після породу дитини і перерізання пупковини (пупцевих артерій і жили) полишається ще якийсь час (чверть, пів або й цілу годину) місце в матиці, яка опісля втискає його скорченням своїх стін. Яма матиці є тепер великою раною, закровавленою і позбавленою слизної болони. В протягу яких десятиох днів стягається матиця, її обєм меншає, слизна болона відроджується і жєнщина опускає ліжку. До звичайної величини вертає матиця аж по яких шістьох тижнях. Кормленне дитини молоком власної матери є для дитини найліпше і триває яких де-

сять місяців. Потім вже може дитина обійтися без матернього молока та кормиться молоком корови й іншими стравами. Нераз однако кормлять матери своїх дітей і довше, раз тому, що „їм жаль” відлучати дитину, а потому ще й тому, бо підчас того як дитина ссе рідну матір, то у матери не показується місячка і женщины думають, що тепер не можуть стати вагітні. Однак се не все справджується. Довге кормленне для дитини очевидно добре, але для матери часто получене з занепадом відживлення тіла і здоровля взагалі.

III. ПОЛОВА ЗРІЛІСТЬ.

Полове дозріванне наступає в нашій підсонню у дівчат звичайно 12 до 14, а у хлопців звичайно в 14—16 році життя. Виїмки бувають однак не рідкі так, що полове дозріванне випереджає поданий термін або опізняється. Великого значіння на полове зрілість є якісь будови тіла, перебуті хвороби, якісь відживлення і таке інше. Задля полової зрілості наступає переміна в тілі хлопця чи дівчини і впадає в очи внішно кожному, бо з дитини-хлопця і з дитини-дівчини стає хлопець-мущина і дівчина-женщина. У хлопця переминяється голос із сопранового на теноровий (мутація голосу), засіваєся заріст на лиці, а в обох полів також заріст на полових частях тіла, головно на горбку Венери, а також під пахами. Вираз лица до тепер дитинячий, значить полове індиферентний, набирає характеру свого пола, а як хлопець так дівчина, відчувають взаїмно противний пол, скажім пол самця і самиці. У дівчини показується що місяця уплив крови із слизної болони матиці; дівчина підчас менструації стає більше вразлива в психічній сфері, її тіло стає більше приступне на шкідливі внішні впливи, тому вона не повинна тоді купатися, наражатися на простуду, перемоченне ніг, не повинна гімнастикуватися, танцювати і т. п. У дівчини розвиваються сильнійше грудні залози і вистають понад стіну грудної клітки. Клубові кости розростаються у дів-

чат ширше як у хлопців і взагалі лохань, то є простір, обнятий бедровими кістками, у жінки обширніший, ніж у чоловіка, бо у жінки цей простір призначений на те, щоб там могла вигідно поміститися матиця зі своїм змістом під час вагітності. Тому дівчину пізнати по розрослих бедрових костях навіть тоді, коли вона перебереся за хлопця. Є ще одна різниця в будові локани у чоловіка і жінки, якої зовнішню не видно. Є це кут, під яким стикаються зі собою ті рамена соромної кістки, що йдуть від зросту на долину. Цей кут у чоловіка острійший, а у жінки тупійший, значить ширший, бо вихід із локани на долину в напрямі до входу похви потрібний як найширший для переходу для дитини при породі. З половою зрілістю повстають у чоловіка напруження мужського члена. Під впливом полового подразнення напливає багато крові до ям усіх трох ямистих тіл мужського члена задержується в ямах і доводить до напруження мужського члена, який стає з м'якою м'якою майже хрящовато твердим. Прилади до напруження члена є вже в дитині, але що дитина-хлопець не має полових почувань, то й напруження мужського члена не показується у нього. Це настає аж наспілою половою зрілістю. В стані напруження мужського члена шкіра стає для нього мала, тому відтягається залупа з головки мужського члена, а відслонена головка стискається ніжно своєю шкірою з поперечними фалдами на слизній болоні похви і як при введенню члена до похви, так і при дальших рухах, дізнає що раз то більшого подразнення, яке досягає свого верховного пункту в хвили виприскування сімени із мужського члена до похви. В цій хвили знаходиться зовнішній отвір мочної цівки перед самим похвовим отвором шийки матиці і сіменні клітини можуть входити до ям матиці, де можливо стрітять дозріле яечко із жіночого яєчника. Полову розкіш відчуває чоловік в головці мужського члена. Після того, як мужське сімя виприснуло із

мочової цівки, починає відпливати назбирана кров в ямах яmistих тіл мужеського члена і мужеський член прибирає назад свою мясисту мягкість. Цілий організм мущини переходить зі стану подразнення в стан загального задоволення, заспокоєння і оспалости, часто знаходить на мущину серед того сон. В стані утоми тіла після полової сполуки наступають також в інших нервах переміни; і так: — запах жіночого тіла, який перед хвилиною мущину подразняв і був йому дуже пожаданий, дотик шкіри жінки, зладженне, примилуванне — все те стає йому тепер або байдужне, або противне. Ту чисто змислову жажду одного пола получитья полово з другим полом називаємо „лібідо сексуаліс”. Здається, це змислове пожаданне у мущини більше, ніж у жінки, як загалом у цілій половій злуці мущина грає більше діяльну роль ніж жінка, яка заховує більше пасивну роль.

У жінки, коли вона вперше полово лучиться з мущиною, роздирається серед більшого або меншого болю ніжна дівоча болонка у входу до похви підчас введення мужеського члена. Полове подразненне жінки побільшається дотиком мужеського члена до фалдів слизної болони в похві, а головно з розкішницею і обома сплетами жил по обох боках передсінка похви. Обі похвові залози витворюють лойовату масу, яка має улекшати терте мужеського члена при вході до похви. Полової розкоші дізнає жінка подібно як мущина відчуваючи її в розкішници і в сплетах жил без впливу або виприскування якого небудь плинну анальогічного з мужеським сіменем. Однак того почуття не все дізнають оба поли рівночасно підчас половой злуки, бо дразливість обох одиниць, які лучаться полово, може бути неоднакова. А що мущина виступає при половій злуці як сторона діяльна, то він може задоволити свої полові почування із жінкою, у якій „оргасмус” приходить скорше, бо жінка в дальшій тя-

гу злуки остає пасивна. Коли жінщина менше вразлива, як мущина і у нього полова розкіш наступає скорше, як у жінщини, то жінщина в такім разі взагалі не доходить до почуття полової розкоші, бо по упливі сімени мущина перестає брати уділ у половій злуці.

Що до частини, з якою може наступати полова злука мущини і жінщини без шкоди для тіла обох, панує дуже велика ріжнородність. Можність полової злуки у молодих і здорових осіб загально більша, у схорілих, зле відживлених, старих, менша. Однак загальних правил тут годі встановити. Найбільше знана в тім згляді вказівка Лютра, який відзначався розумом і на тім поли; він радить злуку два рази на тиждень, значить, у році сто чотири, бо се „не шкодить ні тобі, ні мені”.

IV. НЕПРИРОДНЕ ЗАСПОКОЮВАННЄ ПОЛОВОГО ГОНУ.

З хвилею полового дозрівання мало коли заспокоюють хлопці свій половий гін природним способом через полову злуку з особою другого пола. Звичайно застає полова зрілість хлопця неприготованого, значить несвідомого, що з ним дієся. А хоч хлопець і поучений про значінне напруження мужеського члена, то все таки стоїть на перешкоді до фізіольогічної злуки соромливість і цілий ряд товариських (соціяльних) перешкод. Полове життя розвиваєся правильно єдино в правильнім подружжю, а цього не заключає в нас в 15 році життя. Полове життя молодого хлопця звернене про те на дорогу проституції, а коли на цю дорогу його не впускають моральні згляди або пострах перед заразливими хобами, то хлопець мусить вибрати тілесну чистоту (кастітас), значить цілковите здержанне від полових зносин з особою другого пола — і це найліпше; або він попадає в порок онанії (маструбації) самонасильства, (самоосквернення). Додержуванне тілесної чистоти для здоровля зовсім нешкідливе;

тілесна чистота ще ніколи нікому не пошкодила. Але вона вимагає моральної сили, на яку не кожний годен здобутися. Колиж хлопець захоче тілесну чистоту, то має знати, що витворення сім'я в яйцях і переховане до часу в сіменних міхурцях відпливає від часу до часу власновільно в сні, найчастіше під впливом любовних (еротичних) снів, де здається хлопцеві, що він зближається або й злучується половою з особою другого пола. Сей вплив сімени називаємо полюцією і він отриманий звичайно в безпосереднім наслідстві з великою утомою цілого тіла, значно більшою чим це спричиняє вплив сімени під час природної злучки з жінкою. Ця утома триває кілька годин і переходить без якихнебудь шкідливих наслідків. Тому не треба уважати полюцій за щось хороше, коли вони виступають самі з себе в міру того, як нагромаджується недостаток сімени в сіменних міхурцях. Ці полюції треба остро відрізнити від випускування під впливом умисного дразнення полових частин, головним чином чоловічого члена через потирання рукою і затягання залупи, потирання однією, через виконання соромливих рухів тілом, при чім притискається полові органи до других предметів, як постіль, земля і т. и., в тій цілі, щоби довести до полові розкоші через випускування сімени. Подібним способом можуть дівчата подразнити свої полові частини тіла потиранням рукою, або однією, вводити палець або різні предмети до похви, можуть угнітати грудні залози, стискати уда, виконувати соромні рухи своїм тілом проти твердих предметів аж до викликання полові розкоші. Навіть самі гадки про полову злучку, повторювані з упертостію, можуть у вразливіших дівчат доводити до неприродної полові розкоші. Але дівчата при тім не нищать свого тіла так як хлопці, бо у дівчат нема чогось такого як вплив сімени у хлопців; а коли і наступить вплив слизного плинку, то є се досить байдуже виділення з слизних залоз у похві. Інший так само неприродний і в усіх наслідках

шкідливий спосіб заспокоювання полового гону є педерастія (у мушчин) і грецька любов (у дівчат). Є це полові зносини з другою особою того самого пола. У мушчин відбувається це звичайно тим способом, що мужеський член одного мушчини вводиться в відходову кишку другого мушчини і доводиться до виприскування сімені. У женщин доводять пристрасні обійми, взаємне цілювання, соромне лягане на себе, стисканне грудних залоз і потиранне полових частий до неприродної полові розкоші. Як педерастія так і грецька любов не приходять у здорових людей що мають природні полові почування. Хто почуває полові зворушення під впливом другої особи того самого пола, такого чоловіка треба уважати за аномального (неправильного); його успособлення є хоробливе і називається гомосексуальським (рівнополовим). Гомосексуальність є неприродним почуванням і великим нещастем для чоловіка, вивінованого таким збоченим наклоном. Гомосексуальні зносини заборонені в Австрії і Німеччині карним законом; на людей, що виконують такі зносини, назначені тяжкі кари, що очевидно ще побільшає нещасте чоловіка, настроєного гомосексуально, бо він мусить укриватися зі своєю хоробливою природою з товариських причин і з уваги на карний закон. Такі люди справді гідні пожалування. По біблійному оповіданню була педерастія причиною кари, якій підпали Содома і Гомора. Нині називаємо содомією неприродне заспокоювання полового гону через полові зносини зі звірятами другого пола (скотоложство). Карні закони забороняють і карають тяжко такі полові зносини.

V. НАСЛІДКИ ОНАНІЇ.

Як у хлопців, так і в дівчат онанія, то є насильний спосіб доводити полові части тіла до чинностей подібних до природних, вельми шкідлива і для тіла і для духової сили. Онанія (самонасильство) грає меншу ролю у дів-

чат задля пасивности їх пола в полових зносінах взагалі, коли противно в розвою тілеснім і умисловім хлопців онація грає не раз дуже, а дуже сумну ролю.

Непоучена молодіж є зразу, коли віддаєся онанії, в цілковитій несвідомості того, що вона робить; вона навіть не догадуєся, що самонасильство підкопує сили власного організму в дуже високій мірі; хвилево дізнає молодіж тілесної розкоші, уживає і надуживає її потайно так довго, аж сама або її оточення спостереже, що шкідливий вплив самонасильства відбувся очевидно на тілі і на духовій вдачі молодого організму.

Під впливом самонасильства підупадає тіло і хлопець (чи дівчина) попередно жвавий, еластичний, червоний на лиці, стає блідий, з синіми смугами попід очима, все наче невиспаний, утомлений, слабкий. В духовій сфері показуєся що хлопець (дівчина) попередно цікавий, який легко піймав всяку науку, стає тупий, байдужний, непонятливий, невитревалии при духовій праці навіть лекшого рода. Загальний настрій переменяєся з веселого в мрачний (песимістичний) так, що випаде недавно веселого хлопця (дівчину) назвати молодим старцем, бо він молодий віком, але тяжкий, прибитий і сумний, неначе у схорованого, дряхлого старця. Очевидно, що такий стан, така перемена в природі хлопця (дівчини) не може уйти уваги і самого хлопця (дівчини) і його учителів, чи родичів тай вихователів або сповідників. Тепле, сердечне поучення зі сторони старших певно все влучить у молоде і чутливе серце хлопця (дівчини) і він повинен зібрати весь запас сили волі, щоби не сповнювати насильства на власнім тілі. Бо шкода заподіяна молодому тілу не обмежує на саму одиницю. Треба тямити, що з одиниць складаєся родина, з родини суспільність, цілий нарід. Всяке ушкодження одиниці, повторюване і помножуване, мусить відбитися некорисно на родині онаніста, в першій мірі на його дітях; винищений організм онаніста не годен

витворити сильного тілом і духом потомства, бо звісно, що сова не зродить сокола, а хирляк годен сплодити лиш хирляка.

При ліченню самонасильства грає головну ролю добра воля хорого, бож годі не назвати хорим такого, що винищив своє тіло і свої духові спосібности самонасильством. Під впливом онанії терпить дуже значно сила волі, а до того полова дразливість значно збільшається. Ерекції мужеського члена у хлопців викликуєся дуже легко чи то близькістю осіб другого пола, чи то через незначне потирання одінням або пальцями, а навіть через стидливі думки або погляди на соромні образи і предмети. Тим способом попадає хлопець (дівчина) у блудне колесо: онанізм зменшує силу волі, а знов брак сили волі здержує хлопця (дівчину) від опам'ятання тай здержливости, а продовжувана онанія зменшує що раз більше духову енергію (волю) і тілесну відпорність. Доходить до того, що підчас спання під впливом еротичних (любовних) снів або і без них легко і часто наступають полюції, то є вплив сімени неначе підчас природних зносин полових або під впливом самонасильства, а далше доходить до впливу сімени із мочової цівки і без звичайного почування полової розкоші. Цей стан називаємо витіканням сімени (сперматоррге). Такий стан дуже прикрий, бо тепер навіть найкріпше зібрана сила волі показуєся безсилою супротив страти сімени проти волі, в білий день і при цілковитій свідомости. В аналогічний спосіб доводять дівчата самонасильством свої полові части тіла до впливу слизного плин у похви в хвили найбільшого полового подразнення, а цей вплив потягає за собою загальну втому тіла, обезсиленнем його, умову утому і тупість. В таких хвилях находить на онаніста все велике моральне пригнобленне. Він (вона) відчуває тілесно трохи не біль у цілім організмі, а морально відчуває велике пониженне і обридженне і все будяться острі закиди сумління, що та-

ке поступовання (самонасильство) є поведенням морально обридливим і плюгавим. Дуже багато онаністів приходить у такім моральнім сокрушенню до похвальної постанови, закинути самонасильство — цеб то доходять до тези „пізнай себе” — і додержують цієї постанови опісля через пам'ять на той стан обиджаючий все благородне в їх душі, який наступає по впливі сімени, полученім із вицерпаннем тілесних і умових сил. Навіть дуже значно підкопана сила волі зривається в тих хвилях до твердих рішень — і щасливий той, хто ведений сумлінням, рішається тепер закинути онанію і додержує свою постанову, зобов'язуючи себе неначе словом чести перед самим собою.

Наслідком довготривалої онанії повстає загальне ослаблення нервів у високім степені (неврастенія), при чім вразливість на зовнішні впливи, як крик, спів, тріскання дверми або навіть троха голоснійше говорення, нагле отворення дверей, стає так велике, що всі ті дрібниці видаються хороми невиносимі. Онаніст неспосібний до довшої або тяжчої праці, невитревалий на тілесні труди, його воля цілковито підорвана і тому-то не можна в ніякім ділі спуститися на нього. Він стає задля того тягарем для свого оточення, бо не лиш для нього не ужиточний, але навпаки вимагає від оточення всяких послуг і старань. Довго триваюча онанія може довести мушину до полової імпотенції, то значить до цілковитої неспосібности виконувати правильні полові зносини з особою другого пола, бо у нього не приходить до ерекцій мужеського члена під впливом полового природного подразнення, а це знов впливає дуже некорисно на душевне успособлення онаністів, викликає в них такий прикрий (песимістичний) настрій духа, що доводить їх не раз до самовбійства. У дівчини доводить довготривалою онанією попри загальне підкопання сил тіла і духа, ще до місцевих недуг у полових частях, а саме до катарального запалення слизної болони похви і матиці. Також м'ясна частина (стіна) матиці бере з часом уділ у хронічнім (довготривалім) запаленню

слизної болони, грубіє, пухне і спричинює глухий біль серед лохані. Цей глухий біль спричинений тим, що спухла матиця побільшаєє в своїм обемі, прибирає на вазі і тягне сильнійше свої привязки (лігаментум латум, лігаментум терес), які удержують її в правильнім положенню і сходить троха нище в лохань, як повинна лежати. При тім гнете троха більше на мочевиї міхур, згинаєєє сама неправильно в котрийнебудь бік, тисне на яєчник, тягне за собою трубку „Фальлопія”. Задля того підпадає з часом яєчник запаленню, пухне, побільшаєєє і є головним жерелом упертих, довготрєвалих і прикрих, хоч не точно означених, болів в лохани. Ці болі підкопують своєю дорогою в високій мірі здоровле жіночого організму. Катаральне запаленне слизної болони матиці, розвинене в значній мірі, може бути причиною неплодности жєнщини.

VI. ЛІЧЕННЄ ОНАНІЇ.

Хорих на онанію треба дуже остро наглядати в день і ночі, щоб їх тим способом здержувати від самонасильства. Не треба їх полишати на самоті, чи то на самотних проходах, чи то в помешканню. Треба наглядати, щоб вони ніколи не задержувалися у виходках, довше, ніж це конечно потрібне. Треба їх перестерігати перед злим товариством инших хлопців чи дівчат, що самі віддаються онанії, а морально зіпсовані, ведуть безсоромні, цинічні розмови, які обиджають кожного, хто виріс серед здорового і морального окруження. Коли хто попав у таке зіпсоване товариство, то треба його відтягати звідтам усіма можливими способами. При тім усе має головну вагу моральний вплив добре зичливих осіб, як родичів, старших товаришів, лікарів, учителів. Приязні слова тих осіб мають впоїти в хорого те переконанне, що його поступованне шкідливе для тіла, а з етичного боку в високім стєпени неморальне. Особливо можуть впливати на онаністів лікарі і щирі сповідники, бо ці особи законно обовязані до

заховання тайни перед третими особами про все те, чого довідаються титулом свого звання. Онаніст може проте звертатися до них із цілковитою певністю, що його зізнання, які творять тайну його душі, остануть тайною для всіх. Звернутися до лікаря, згідно до сповідника, випаді онаністови не раз уже й тому, що він не певний, чи справді піддався онанії. Не один онаніст думає, що він не поповняє онанії, коли з початком виприскання сімени сильно тисне рукою мочову цівку так, що сімя не може виприскувати на вні, але остає в цівці, згідно впливає до мочового міхуря. Інший онаніст знов думає, що він вибрав із двох злих менше зло, бо рішився онанізувати, замість вдаватися з проституткою, відки може набратися заразливої хвороби.

Треба, щоби хорі, які підлягають онанії, не читали таких книжок, що подразняють їх уяву в половім напрямі, треба уникати розмов про полові справи, ведених в очевидно не чистих цілях, як це власне роблять морально звихнені товариші. Не треба оглядати образів, що представляють голе тіло другого пола або самі полові органи в очевидній цілі впливати побуджаючо на полові думки глядача. Треба старатися зайняти онаніста духовою працею, гарною лектурою, а ще більше зайняти його всякими розривками і забавами, полученими з рухом на свіжійм воздусі і довгими проходами в товаристві других; механічною роботою (як столярство, огородництво і т. д.), щоби опісля утомлене тіло могло з апетитом приймати страти і добре (без еротичних снів) спати. Перед сном треба умисно менше їсти, ніж у день, тай то треба вечеряти зо три години перед сном. Коли в ночі пробудиться онаніст задля того, що в міхурі назбиралося мочі, треба, щоби зараз віддав моч (хоч би і кілька разів підчас ночі), бо наповнений міхур мочою спричинює ерекцію мужеського члена, а дальше і виприскання сімени підчас сну. Ерекцію мужеського члена треба усунути

тим способом, що відкриваєся ціле тіло на охолоду, або навіть через поливання напруженого члена холодною водою. Рано не треба вилежуватися довго в ліжку, особливо в мягкім, повнім подушок і перин, але треба щоби онаніст зараз уставав, скоро пробудиться бо інакше легко підлягає покусі і онанізуєся. Ліжко нехай буде тверде, т. зн. під головою тверда волосяна або й соломяна подушка, сінник наповнений соломною, за накривало нехай служить твердий вовняний коц, а в літі вистарчить простирало. Спати треба все на боці, а ніколи на хребті (навознак), руки треба тримати на покривалі, а коли випаде руки ховати задля зимна під покривало то треба тримати їх при грудях, а ніколи при полових частях тіла. В однім ліжку нехай ніколи не спить двоє або й більше осіб, але все нехай спить онаніст сам один. Алькоголю нехай онаніст уникає цілковито і у всякій формі, бо алкоголь подразнює полові органи і жене хорого до самонасильства. Умиватися треба онаністови все зимною водою і то не лише лице, але натирати руки і груди і хребет зимною водою. Треба вистерігатися читати такі книжки про полові хвороби і про онанію, що писані несумлінними авторами-дурисвітами (шарлятанами) в очевидній цілі настрашити несвідомих і недосвідчених. В таких книжках представляються полові хвороби і наслідки онанії в так страшних красках, що онаніст, чи там хорий на полову хворобу тратить голову, попадає в розпуку. Але автор-дурисвіт показує в цій же хвили на себе, як на одинокую дошку спасення. Обіцює лічити (очевидно за платню) листовно, обіцює посилати ліки потайміру, дискретно, — і допинає свого, то є використовує незнання і недосвідчення молодого онаніста і обдирає його з гроший, а рівночасно наносить йому без порівнання більшу шкоду на дусі, підкопуючи слабі моральні сили онаніста або й вичерпуючи їх цілковито. Такі книжки сіють багато зла, тому треба знати їх й уникати.

Очевидно, що коли онаніст на підставі цих вказівок не го́ден собі дати ради, треба, щоби звернутися за порадою до лікаря або щирого, розумного сповідника, де все знайде тепле, поучаюче слово і приязну моральну потіху, тай покріпленне.

І так при згідливім, щирім поученню зі сторони старших, а добрій вірі хорих у любов і приязнь їх опікунів тай при добрій волі можна відзискати давне, молодече здоровле, бо молодість доказує чудес. Треба лише зрозуміти шкідливість самонасильства, треба кріпко постановити собі покинути самонасильство, а осягнесь по довшім часі бажану ціль, то є що тіло кріпшає, страта сімени меншає, сила волі і всі духові здібности вертають до природної сили і з молодого старця стає знов повний сили молодець як на тілі, так і на дусі.

VII. ПРИРОДНІ ПОЛОВІ ЗНОСИНИ.

Половий гін у осіб обох полів показуєся тоді, коли полові части тіла дозріють і здібні до виконання природної (фізіольогічної) задачі. У плоду повстають полові части тіла у обох полів у околиці крижей там, де лежать пізніше нирки, по обох боках хребетного стовпа. З разу не видно в них ріжницї мужеського і женського пола, аж при дальшім розвою плоду виступає ріжниця обох полів. Однакo часом родяться неправильно розкинені плоди з такими половими частями тіла, що про них годі сказати чи вони мужеські чи женські, бо стрічаються деякі прикмети одного пола, а деякі прикмети другого пола. Такі діти називаємо гермафродитами (мішаного пола) і коли вони підростуть то мають нераз дуже утруднене товариське (соціяльне) положенне, бо самі не знають, до якого пола їм зачислятися, або знов тому, що відчувають полово не так, як випадало би їх офіційально в метриці записаному полові.

Розвій полових частий тіла, а головню яець (тестікулі) у мущин і яечників (оварія) у женщин, має великий вплив на розвій цілого тіла, бо коли в дитинстві позбавимо тіло хлопця яець, а тіло дівчини яечників через умисну операцію (кастарачію, валашення) то такі кастровані організми розвиваються зовсім інакше, ніж звичайно і впадають в очі своїм зверхним і тілесним виглядом і душевним, внутрішним успособленням. У кастрованих мущин, званих евнухами (різанцями), остає дитинячий тонкий голос, заріст на лиці у них або дуже скупий або й зовсім не показується. У кастрованих женщин не розвиваються бедра так сильно, як у правильної женщины. У обох кастрованих полів є багато примх, надмірної нервової вразливости, хороблива честилубивість і т. д., одним словом розвій їх організмів звихнений, неприродний. Є це виключний вплив усунення полових органів, яець і яечників, бо такого лихого впливу на організмі не видимо, коли кастрацію виконаєся на організмі, який вже розвинувся і полово дозрів. Розвинений, але кастрований мущина, годен полово получитися з женщиною, однако виприскуване „сімя” не має в собі насінних клітин, а складається головню з виділення крокової залози. Кастрована женщина може полово злучитися, але не може стати вагітною, бо у неї не витворюються яечка; у неї може навіть показуватися і місячка, наче би правильно дозрівали яечка. В нашій суспільности не трафляються різанці, хіба що задля хороби або скалічення треба усунути яйця або яечники з організму і то звичайно у дорослого осібника. Вітчиною різанців (евнухів) є орієнт (Туреччина і т. д.), де мужеські різанці призначені до стереження численних жінок (гаремів) багатих господарів.

Коли здорові полові части тіла розвинулися і дозріли правильно, тоді повстає в них гін до природного ділання, зразу неозначено в виді бажання і неточної туги за особами другого пола, однако без виразного стремління до

полової злуки. Коли для полово незрілого організму був другий пол байдужний і його не потягав до себе, то тепер добачує полово дозрілий осібняк в осібнику другого пола цілий ряд об'явів, які його подразняють і потягають до себе. Вираз лиця, погляд очий, спосіб ходу, особливі властивості убрання, строю і т. д., все те будить у нїм полову тугу аж до того степеня, що у мущини виступає мимовільне виприскування сімени (польюціо) або доводить його до насильного спускання сімени (онанії) або до заспокоєння полового гону через полову злуку з особою другого пола. Чисте змислове бажання злучитися з особою другого пола називаємо „лібідо сексуаліс” (полова пожадливість) і вона кінчиться з хвилею заспокоєння полового гону, то є з хвилею видалення сімени з сіменних міхурців, де воно зібралося було на запас. Подібна пожадливість полова у жєнщини стремить до того, щоби через полову злуку з мущиною заспокоїти половий гін. Полова пожадливість дуже ріжна у ріжних одиниць: коли вона надмірно розвинена у мущини, називаємо її сатиріязіс (від мітольогічних сатирів, про яких йде традиція, що вони були вельми кохливі), а коли надмірна полова пожадливість проявляється у жєнщини, називаємо її нимфоманія (від подібної прикмети у мітольогічних нїмф). Надмірна полова пожадливість у мущини получена з більшою утомою цілого тіла, ніж у жєнщини, бо при виприскуванні сімени, мущина тратить багато білковатої субстанції, чого у жєнщини нема. Однак не треба думати, що надмірна полова жадоба у жєнщини обходиться без коштів для цілого тіла; вона дізнає подразнення цілого нервового систему і тим вичерпує сили організму. Як довго мущина в силі виконувати полову злуку, так довго він полово здібний і та полова здібність трєває звичайно до 60 року життя, а часто й довше. Попри здібність полової злуки у мущини треба розріжнити здібність плодження, яка залежить виключно від того, чи у виприскуванні „сімени” під-

час полової злуки є сіменні клітини (сперматозоон). Може проте трафитися, що яйця мущини, зіпсовані запаленням (епідидимітис), не витворюють сіменних клітин і навіть молодий мущина тратить здібність плодження (потенція генеранді), хоча у нього заховується ще довгий час здібність до полової злуки. Полова здібність у жінщини триває так довго, як жінщина може стати вагітною, а то буває звичайно від 13—14 до 40—50 року життя, то є до хвилі, коли перестають дозрівати яєчка в яєчниках жінщини і перестає показуватися місячний відплив крові з ями матиці. Цей час у жінщини називається переходом (клімактеріум). Місячка не устає нагло, але поволи зменшається скількість крові; місячка показується що два далі що три місяці, а далі зовсім устає. Нераз триває рік або й два роки доки цілковито перестануть періоди. Чим нагліїші і чим в раншій віці наступить переходовий час, тим прикрійші обяви товаришать йому, тим тяжчі забурення в сфері нервів та й болі в полових частих тіла виступають у жінщини. Коли устане місячка то жінщина може і дальше полово получатися з мущиною, однак не може стати вагітною. Також і полова пожадливість може тривати й далі як поперед.

Попри полово пожадливість треба осібно піднести вищу любов, яка справляє, що двоє людей противних полів тужать за собою і бажають бути близько себе, жити з собою і завести родину. Вища любов не вільна від полової жадоби, але коли полово жадоба уступає з хвилею успокоєння полового гону, то вища любов остає дальше і править життям тих осіб. Вища любов має свій осідок у душі (в зволах великого мозку) і вона опановує істоту жінщини у вищій степені, як мущину. Жінщина бере уділ у половім життю значно довше і глибше, як мущина, бо коли заплоднене яєчко сіменем вимагає від мущини лиш одної злуки з сіменем, то вагітність після цього запліднення триває в тілі жінщини девять місяців, а потому

кормлення новородка вимагає знов 6 до 10 місяців чинності женського організму. Тому видно, що любов (полове життя) грає значно більшу ролю в життю жінки, як у життю чоловіка, і що завід, нещасте і клопоти полового життя дотикають жінку без порівняння більше, ніж чоловіка.

Полова жадаба і вища любов не зв'язані з собою так, щоби кожне з тих почувань, не могло існувати окремо. І це приходить досить часто, що полова жадаба може повстати у чоловіка, зв'язаною вищою любов'ю в щасливім подружжю, на вид нової женської появи, яка притягає його якоюсь властивою прикметою, чи будовою тіла, чи способом ходу, чи зором так що він зараз забажає пожити з нею полово, хоча не раз у своїй мислі погорджає нею і після полової злуки найрадше бажав би про неї забути. При тім ні крихту не обнизилася його вища любов до своєї жінки, до якої він задля навикнення, відчуває полове жадабу у меншій степені. Подібної наглої полової жадаби не відчувають жінки, зв'язані вищою любов'ю з чоловіком, бо у них більше розвинений моноандричний нахил (нахил до багатих жінок), а також тому, що етичні згляди мають більшу вагу у жінки зв'язаної вищою любов'ю, ніж у чоловіка.

Коли окремі люди різного пола дозрілі, зійдуться разом, та обоє собою зацікавляться, то починається між ними залицяння (флірт). Чоловік виступає як заціпна сторона і то звичайно так, щоби в разі відкинення залицяння він міг усунути без образи свого самолюбного чуття. Коли ж жінка приймає його залицяння, то ознаки взаємної симпатії стають щораз виразніші і йдуть звичайно від поглядів через слова до дотику. Час залицяння може бути дуже різно довгий, заки доходить до полової злуки.

Законне подружжя серед наших соціальних відносин неможливе в тім часі, коли дозрівають полові частини тіла у чоловіка і жінки, бо в тім віці молоді люди не мають

засобів до заснування родини і до плекання дітей. Тому заспокоєння полового гону у дівчат аж до виходу заміж те є до 18-20 року життя виключене, в мущини же виключене воно до часу женитьби, то бодай до 24—25 року життя. Тай то треба знати, що полові органи не надаються до полових функцій, як довго не розвинулися цілковито, особливо у жінщини, доки не розвинулася добре лохань, а то настає аж між 18 або 21 роком життя. Однакож нераз мущини заспокоюють половий гін дорогою проституції. Проститутками називаємо ті одиниці жіночого пола, що задля тяжких життєвих відносин, задля нужди, нерівної борби про щоденний хліб, при браку відповідного виховання, освіти або заняття, віддаються мущинам за гроші. Проститутки творять клясу людського товариства дуже бідну з морального боку, як рівнож нужденну матеріально; між ними є доволі таких, що свідомі своєї тяжкої долі рвуться до світа, та рідко з добрим успіхом. Про це належить пам'ятати і треба радше схилитися до співчуття, ніж до того, щоби кидати на них каменем погорди.

З уваги на те, що проститутки віддаються кожному мущині за гроші, не вважаючи на його стан здоров'я, то вони підпадають дуже часто зараженню половими (венеричними) недугами, коли мущина, сам діткнений половою хворобою, в стані спосібним заразити проститутку сходиться полово з нею. Під зглядом полових недуг люди, як мущини, так і проститутки, дуже несовісні, не уважні. Хорий мущина свідомий того, що він може заразити проститутку, а від неї може заразитись цілий ряд інших мущин, звичайно так безоглядний на своїх ближніх та безсовісний, що пам'ятає лиш на свій егоїзм. Заражені проститутки відплачуються мущинам тою самою дорогою. Звідси походить, що вигубленне полових (венеричних) недуг стрічає непобориму перешкоду в самій людській несовісности.

Щоби молодіж зовсім певно охоронити від полових

(венеричних) недуг, найліпше цілковито здержатися від полових зносин із проститутками, то зн. заховати цілковито чистість тіла, а за те звернути енергію молодого, полово - дозріваючого тіла на інше поле, а то, заставити тіло до сильнішої і духової і фізичної праці, при якій зужиеся найбільша часть тої енергії, яка пішла би на витворенне полових почувань. Таким заняттем для молодого тіла є інтензивна духова праця і забави на вільнім воздусі, получені з працею мязів: кичка, пилка, всякі вправи гімнастичні, прогульки замісто, крокет, лянтенніс, ніжна пилка і т. ин. Це все дуже розширені забави в західній Европі, головно в Англії і відповідають ціли. Тіло стає при захованню чистоти кріпшим, бо весь запас відживляючих субстанцій зужитковується на потреби доростаючого організму. Тай ще треба й те знати, що полові зносини, розпочаті в дуже молодих літах перед 20-м роком життя, підкопують у високім степені здоровле організму і смертність таких осіб значно більша, ніж тих осіб, що додержали своє тіло в половій чистоті поза 20 рік життя.

VIII. ПОЛОВІ (ВЕНЕРИЧНІ) НЕДУГИ.

Полові (венеричні) недуги, яких можна набратися підчас природного заспокоювання молодих почувань, є отсі: — 1) трипер; 2) твердий прищ (твердий шанкер) і загальний сифіліс (улкус дурум ет сифіліс констїтуціоналіс; 3) мягкий прищ (мягкий шанкер) (улкус молле); 4) запаленне головки мужеського члена (баланітіс); 5) бородавковаті нарости (бородавки) на внішних полових органах (кондиломата аккумулята). Крім того будемо говорити про 6) вуши на полових частях тіла (педікулі пубіс) і 7) коросту (скабі), бо ці два галапаси переходять дуже часто підчас полових зносин із особою занечищеною ними.

1. Трипер (*blenorhoe urethrae*).

Трипер є запаленнем слизної болони в мочовій цівці.

Причиною трипра є мікроскопово малий галапас гонококкус (діплококкус Нейссері), який найлекше бачити в тільцях ропи, що впливає з мочної цівки, навіщеної трипром. Коли гонокок дістанеся із хорої похви женщины на слизну болону мочної цівки мущини, то мущина на разі не знає про те, аж за кілька днів, за тиждень, а часом ще довше стане він відчувати печенне в тій часті мочної цівки, що називаєся лодковою (фосса навікуляріс), бо там задля розширення мочної цівки гонокок найперше усадовлюєся і розмножуєся, приводячи слизну болону тоїж лодкової часті в стан запалення, то зн., що слизна болона червоніє, трошка запухає і болить, а підчас відпливу мочи пече, особливо з хвилею коли останні каплі мочи вийшли з мочної цівки викликує у хорого почутте, що йому треба пускати моч, немов би мочовий міхур був повний. В дійсности однако в міхурі дуже мало мочи. Потреба частого випущування мочи тим більша і частійша, чим острійше запаленне слизної болони в мочовій цівці і доходить не раз до того, що хорий мусить пускати моч що 10—15 минут. А при тім усе при останніх каплях мочи змагаєся печенне в лодковій часті так значно, що хорі аж сичать із болю, тай затискають зуби. Моч, що в здоровім стані ясна, слабо жовтавої краски, стає каламутна, а коли ще й трохи ясна, то плавають у ній нитки або клаптики слизи витвореної захорілою слизною болonoю в мочовій цівці.

З лодкової часті розширюєся гонокок дальше на слизну болону цілої цівки, хорий відчуває печенне в цілій мочовій цівці, хоч у меншій мірі. Однако печенне безустанне, і тому воно впливає звичайно дуже пригноблюючо на загальний настрій хорого, якому нічо не миле. Задля безупинного подразнення слизної болони в мочовій цівці приходить часто до подразнення полових органів взагалі, наступає ерекція мужеського члена, особливо в сні, а ерекція не раз получена з полюцією; як ерекція са-

ма, так получена з полюцією, дуже болюча і заострює вже й так острый стан запалення слизної болони в мочовій цівці.

Коли трипер обмежиться лишень на мочову цівку, то можна ще такий стан назвати менше шкідливим. Дуже часто однако розширюється трипер і на інші части полових органів, або й цілого тіла, коли хорий недбалый, не лічить задля несвідомости або легковажить перестороги лікаря. Через те очевидно стає недуга що раз то більше зложеною (скомплікованою), а тимсамим щораз то тяжшою. Неодин думає, що трипер не грізна хвороба, що можна її легковажити, але така думка дуже хибна і приносить велику шкоду хорим на трипра. Це показується ясно, як узглядниться комплікації трипра, що виступають на жаль дуже часто при недбалости або несвідомости хорого. Трипер може перейти з мочової цівки до мочового міхуря і викликає тут трипрове запаленне слизної болони міхуря. Моч стає ще більше каламутна, ніж при трипрі самої мочової цівки; міхур не може вдержати більшої скількості плинну і тому треба значно частійше пускати моч, як у здоровім стані. Коли хорий ще і з запаленнем міхуря заховується невідповідно, то пускається кров із запаленої слизної болони в мочовім міхурі, та кров застигає, а кусники застиглої крові можуть заткати частинно або й цілковито мочову цівку так, що взагалі не може вийти з міхуря ні капля мочи. Це дуже болючі і прикрі обяви хвороби і тут не може обійтись без лікарської помоци, бодай на те, щоби випустити моч із міхуря.

З мочового міхуря може трипер мандрувати в гору вздовж мочоводів (уретер) аж до нирок і викликати запаленне мочоводів, так і нирок. Це дуже тяжка комплікація трипра, бо грозить життю хорого.

З мочової цівки переходить трипер через провід сімени (вас деференс) до яйця (тестікулус) і викликає запаленне цієї залози, і це дуже болюче так, що навіть най-

більше терпеливі люде не в силі ходити, ані навіть стояти, але мусять спокійно лежати в ліжку. Запаленне яйця може бути по одній стороні, або й по обох сторонах рівночасно. Запаленне яйця робить найчастійше цю залозу неспосібною витворювати сімя і коли ціле яйце захоріло від трипра, то тим самим стає неплодним. Коли хорий перебув запаленне обох яець так, що обі залози в цілости були хорі, то такий чоловік стає неплодним і не може мати дітей.

Перенесенне гонокока (трипрового гною, в яким гонокок гніздиться) на злучницю ока дуже можливе через пальці самого хорого, коли він затре собі око трипровим гноем, що випливає з мочної цівки. Трипрове запаленне злучниці все дуже остре, а для ока в високім степени небезпечне, бо трипровий гній часто перегризає рогівку (корнеа), по чім око заходить більмом через витворенне шраму (цікатрікс) на місци рогівки. Досвід показує, що лишень одна третина трипрових запалень ока кінчиться корисно для ока. Друга третина очий перебуває недуги з захованнем лише дуже малої бистроти зору, а дальша третина очий цілком сліпне.

Рівно тяжкою комплікацією трипра є т. зв. трипровий гостець (ревматизм) задля того, що гонококи переходять у кров, а з крові переходять на поверхні костий в сугавах. Трипровий гостець у сугавах остає дуже часто пам'яткою на ціле життя.

Коли трипер триває довго, то приходить не раз до звуження мочної цівки (стріктура уретре). Очевидно, що звуженне з початку незначне і хорий може про те нічого не знати, але звуженне доходить не раз до того, що зовсім затикається мочова цівка і ані одна капля мочи не може вийти з мочового міхуря. Конечним наслідком сього дуже прикрого, вельми болючого стану, є те, що моч пробиває собі нові отвори крізь стіну міхуря, або тої части мочної цівки, що лежить межи міхурем і звуженнем ців-

ки і тепер просякають мочою усі сусідні ткани, а даліше пробиваєся моч крізь шкіру на верх, на бедрах, животі, мошнах і т. д. Цей стан небезпечний для життя, це дуже тяжка недуга, получена з високою горячкою, маяченням, утратою пам'яті і т. д.

Дуже небезпечною комплікацією трипра є трипрове запаленне осердя (мішка з гладкої болони, що вистелює серцеві ями із середини (ендокардітіс); при останній хоробі (ендокартітіс) можна навіть стратити життя, а що найменше полишаєся чоловік калікою на ціле життя, бо найчастійше наслідком цієї хороби є хиба серця (віціум кордіс).

У женщин виступає зараженне трипром найперше в похві через те, що гонокок переходить із хорого мужеського члена підчас полової злуки на слизну болону похви. З похви переходить трипер на мочову цівку і аж тепер стає він болючий для зараженої женщины. В дальшій перебігу переходить трипер на слизну болону матиці, відси на трубку „Фальльопія” де творяться часто боляки, що руйнують сили і здоровле женщины, спричинюють дуже довгі і болючі недуги, які можна усунути лишень тяжкими операціями.

З трубок „Фальльопія” може трипрове запаленне перенестись на яєчники і на очеревну. Запаленне очеревної болони є тяжкою недугою, що часто кінчиться смертю. Всі ті недуги бувають дуже часто причиною неплодності женщины. Замужні женщины заражуються найчастійше від тих своїх мужів, які ломлять подружну віру, заражуються самі у проститутток і переносять потім зараженне на власну жінку. Таке поступованне мущин признаємо за неморальне з етичного боку, а з уваги на знищенне здоровля власної жінки, зовсім невинної, що не прочуває ніякої біди, треба назвати таке поступованне мужів каригідним.

Такий образ трипра, представлений в головних рисах. Треба бути дуже упертим або дуже короткозорим,

аби уважати трипра за легку хворобу. Противно! Трипер дуже тяжка полова хвороба і небезпечна, може взагалі найтяжша зі всіх полових недуг.

Лічення трипра держиться ось яких засад: на першій пляні — як при кожній хворобі — стоїть засада, що найліпше вистерігатися зараження (профілактика). При трипі це можливе, коли взагалі уникається таких осіб другого пола, про які звісно, або бодай можна догадуватися, що вони заражені тою хворобою.

Іншим способом є уживання охоронних предметів, якими є кондони. Кондон, це мішок, який є зроблений з тоненького кавчука, або з рибячої болонки і призначений на те, щоби його натягнути на мужеський член у стані напруження (ерекції) перед уведенням до похви жінки. Тим досягається, що мужеський член зовсім не стикається з половими частинами жінки і задля того не може ввійти гонокок із можливо хорої похви на слизну болону мужеського члена. Теоритично цей спосіб добрий, але в практиці показуються ось які недостачі: — зложений кондон роздирається підчас наглого введення мужеського члена до похви або підчас руху, коли член уже в похві. Задля того може гонокок заразити слизну болону мочної цівки так, як би кондона не було. Кондон має далше ту злу прикмету, що обнижає в значній мірі почуття приємності підчас полові злуки так, що не даром говорить про нього, що він є павутинем проти зараження а панциром проти розкоші.

Властиве лічення трипра жадає, щоби хорий заховувався спокійно: найліпше лежати в ліжку, класти зимну воду, чи там лід на запалений мужеський член, на мочовий міхур, на яйця. Страви мають бути без дразливих приправ, як перець, паприка, хрін, гірчиця (муштарда); напитком одинока вода або молоко, сирватка, квас; зовсім шкідливо ділає алькоголь у всякій формі, як вино, пи-

во, рум, горівка, мід. Взагалі треба мало їсти, менше мяса, більше ярини.

Річию лікаря є означити, чи вільно уживати ліків, коли зачинати їх уживати і в якій формі.

При відповіднім ліченню і поведенню хорого на трипра можна вилічитися за яких шість до вісім неділь. Одиноким мірилом, що трипер вилічений, є мікроскоповий розслід, чи в мочовій цівці ще є гонококи. Це може зробити лишень лікар. Очевидно, що яка небудь комплікація, або невідповідне захованне хорого продовжає слабість на місяці і літа, часом робить чоловіка калікою на ціле житте, а часом накриє його і передвчасною могилою.

2. Твердий прищ (твердий шанкер, *ulcus durum*) і сифіліс (потеруха, пранці, франці *syphilis*, *lues*).

а). Твердий прищ.

Обі ті хороби треба розбирати разом, бо сифіліс є все конечним наслідком зараження твердим шанкром. Тому називаємо твердий прищ першорядним сифілісом (сифіліс прімарія), а загальний сифіліс називаємо другорядним сифілісом (сифіліс секундарія ет тертіарія). Зараженне твердим шанкром чи там заразком сифіліса викликує мабуть властива мікроскопово маленька животи́на (мікроб), звана *spirochaette pallida*. Вона має форму прутика (палочки), позагинаного як коркотяг. Зараженне наступає звичайно так, що до ранки, малої задирки на шкірі, випадкового обтертя шкірки білизною дістаєся заразок, коли діткнеться здапане місце здорової особи з хорою частиною тіла (другої особи), спосібною до зараження. З того виходить, що зараженне може наступити не лишень на полових органах мущини та женщины, але може наступити і на позаполових частях тіла, як на пальцях, губах (устах), повіках, на шкірі грудних залозах, на очній

галині і т. д. Зараженне отже може бути на полових частях і на всяких інших частях тіла поза половими органами. Межи обома місцями зараження нема значнійшої різниці в розвою і наслідках хвороби.

Зараженне полове відбувається ось як: — Приймім, що жінщина заражена на своїх полових органах або твердим шанкром або прищем званім „конділома латум”, що є властивий для так званих другорядних об'явів сифілістичних (про які буде мова низше). Оба ті прищі гнояться а той гній (ропа, нарва) має в собі якраз сифілістичний заразок. Коли мущина сполучується полово з такою жінщиною, а на своїм мужеськім члені має десь задерту шкіру, або й здрапає собі шкіру, чи там де сильнійше пораниться підчас сполуки, то заразок із ропячого місця хворої жінщини має вигідний вступ до рани здорового мущини, а з рани до лімфи тай до крові. Коли раз дістанеться заразок до лімфи або до крові, то в протягу дуже короткого часу дістається до загального круження крові і заражує цілий організм. Ніяке миттє спостереженої ранки після полової сполуки (навіть дуже сильними десінфекційними плинами) не усуне заразка, не знівечить зараження, бо заразок уже далеко від місця входу, вже в цілім тілі.

Зараженне неполове сифілісом відбувається анальогічним способом. Візьмім, що хорий мущина має сифілістичний прищ другорядний на устах, або на язиці. Коли здоровий чоловік із потрісканими губами при цілованню діткне гноячої поверхні прища на устах хорого чоловіка, або ложки, склянки, і т. и., предметів, що перед хвилею взяли на себе гній з прища сифілітика, який має ті предмети в ужиттю, то заразок переходить у ранку здорового чоловіка там, де йому потріскали губи, і заражує його подібним способом як при зараженню половім.

По тім, як здоровий чоловік заразився сифілістичним заразком, минає звичайно дві, три, аж до сімох не-

діль, а він чується все здоровим, бо незначне здрапанне по його мужеськім члені, на устах і т. д., загоїлося без сліду. Нераз він і не спостеріг первісного здрапання. Сифілістичний заразок потребує свого часу на це, щоби розвинутися до такого степеня, аж своєю силою переможе цілий організм чоловіка. Потім часі хорий побачить, що без причини починає яритися те місце, де перед кількома неділями було незначне здрапанне, а потому на його недовгу потіху загоїлося без сліду. Ані миттє, ані витиранне очищуючими (десінфекційними) ліками не годно спинити, щоби прищ, (шанкер) не більшав, його дно не твердло, його поверхня не гноїлася. Шанкер доходить у кількох днях до величини одного-двох сотиків, потиснений пальцями болить дуже мало і здається, немов би був з хрящки, від чого й походить його назва твердий прищ (шанкер, прищ). В сусідстві того місця, де наступило зараженне, напухають залози. Отже коли твердий прищ показався на устах, то напухають залози на шиї, колиж твердий прищ розвивається на мужеськім члені, то набігають залози в пахвинах і то значнійше по тім боці, де лежить твердий прищ, але вони болять дуже мало, — і це властиве для сифілістичного опухнення, залоз, що вони не болючі, коли навпаки опухнення пр. задля занечищених ран иншої (не сифілістичної) природи на ногах і т. д. бувають дуже болючі.

б). Другорядні сифілістичні обяви.

Без огляду на те, чи твердий прищ під впливом лічення, загоїться, чи ні, виступають дальші обяви сифілістичного зараження цілого організму, а ті обяви називаємо другорядними сифілістичними обявами. За які два місяці після того як показався твердий прищ, виступає по цілім тілі на шкірі сифілістична осипка (ексантема сифілістікум) у виді червоних плям різної величини, таких як зерно проса, аж до таких як двосотикова монета або й

ще більших. Нераз являються замість плям прищики різної величини, знов показуються трохи більші прищі, що гнояться, а той гній засихає і покриває прищі струпами. Нераз усі ті форми стоять одна попри другу на шкірі хворого. Підчас осипки виступає звичайно горячка і триває кілька днів, а її супроводить біль голови, брак апетиту, загальна втома і т. д. Тим часом понапухали майже всі лімфатичні залози в пахвинах, на шиї, під долішною вилицею, коло ліктів і т. д. Всі ті залози почали були пухнути вже в хвили появи первісного твердого прища. Рівночасно з осипкою починає звичайно боліти горло; воно почервоніло й запухло, а на міндалках виступають звичайно біляві плями. Ці прищі властиві другорядному сифілісови можуть появитися на слизній болоні устної ями, в кутках уст, на язиці. На шкірі при вході до відходової кишки, на мошнах у мушин, на полових губах у женщин появляються подібні гноячі прищі і називаються „конділомата лата”. Всі ці гноячі прищі другорядного сифіліса містять у своїй ропі (гною, нарві) сифілістичний заразок, спосібний заразити здорового чоловіка. Підчас того як виступають другорядні обяви сифілістичні, розвивається в тілі значна недокровність і хорий виглядає звичайно дуже блідий.

Дальший розвій сифілістичного зараження залежить від лічення. Коли хорий задля несвідомости або задля недбальства не лічиться то хід недуги буває ось який: — первісний прищ може загоїтися і без лічення за яких сім до чотирнайцять днів. Але без лічення не уступає побільшенню (запухненню) лімфатичних залоз, другорядні прищі на шкірі і слизних болонах горла, носа, устної ями і т. д. На очах виступає запалення дугівки, зорового нерву і т. д. Всі отці обяви розвиваються в протягу кільканайцятьох місяців — і їх називаємо другорядними обявами сифілістичними.

в). Третьюрядні об'яви сифілістичні.

Є ще й третьорядні об'яви сифілістичні. Вони не відграничені остро від другорядних, але творять осібну групу через те, що являються пізніше по описаних вище, другорядних об'явах. Характеристичною прикметою третьорядного сифіліса є витворювання запальних гузів т. зв. гуматів, які нерозгнойються і розпадаються. Той розпад не держиться на поверхні сифілістичного гуза, але йде і в глуп і доходить до того, що пр. стіна (межи лівою і правою половиною) носа вигниває, а в стіні повстає діра, може бути й те, що м'яке піднебінне вигниває, що тверде (кістне) піднебінне порозділюється так, що задля того ті сифілістики говорять вугнаво. До третьорядних об'явів сифілістичних зачисляємо сифілістичне запалення око-стних болон, сифілістичні запалення печінки, легких, серця, мозку і т. д. Одним словом, нема в людському тілі такого органу або його частини, що була би безпечна перед сифілісом. Є це дуже тяжкі недуги, а важність їх залежить просто від важности дотичного органу (як серце, мозок) для людського життя. Сифіліс уважається також причиною так званого розм'ягчення мозку, і висихання хребетного мозку, а це хороби смертельні.

Всім тим тяжким недугам і то, як ми бачили, всіх можливих органів людського тіла, зглядно великим спустошенням у тих органах, запобігає успішно розумне, умітне лічення, переведене в свій час. Сифіліс є тяжкою недугою, але при розумнім ліченню можна хорого цілковито вилічити так, що не лишиться з неї ні сліду в тілі хорого сифілістика — і це є нагородою для лікаря і для хорого за довгий і мозольний труд підчас лічення. Властивим, (специфічним) ліком на сифіліс є ртуть (живе срібло) у різних хемічних формах і йод. Це вже діло лікаря вибрати форму ліка, означити його скількість і означити час як довго треба уживати тих ліків, щоби цілковито подужати.

3. М'який прищ (м'який шанкер, *ulcus molle*).

М'який прищ (шанкер) є заразливою недугою, викликаною мікробами; їдь його міститься в ропі гноячого м'якого прища і заражує здорового чоловіка або жінку прищем (сифілісом). Велика різниця межи твердим і м'яким прищем (шанкром) лежить у тім, що твердий прищ є загальною (конституціональною) хворобою, яка розходиться по цілім тілі, коли навпаки м'який прищ є місцевою (льокальною) недугою, обмеженою лиш до того місця, яке занедужало; значить коли м'який прищ загоїться, то на тім уже й кінець хвороби. З хвилию появи того прища (шанкра) дуже тяжко осудити на певно, чи маєся діло з м'яким, чи твердим прищем; навіть досвідчений лікар не зуміє нераз порішити це важне питання, хиба аж по довším вижиданню. Загально беручи різниця тих недуг лежить у тім, що м'який прищ, коли його стискаєся пальцями, видаєся м'якшим, ніж твердий; а дальше в тім, що м'яких прищів може бути й кілька нараз, коли противно твердий прищ найчастійше лиш один. Також і в тім різниця, що залози в пахвинах, опухаючи при м'яким прищи, болючі, дуже часто загноюються, творять великі і болючі боляки (бубо), які дальше лускають і з них виливається багато нарви (гною), коли противно при твердим прищи опухнення залоз у пахвинах доходить до меншого степення, неболюче і опухлі залози ніколи не загноюються. Розріжнення тих обох прищів часом іще й тому не можливе, що оба зараження, і м'яким і твердим прищем, можуть виступити рівночасно. Тоді очевидно кожний прищ для себе має свій властивий хворобливий розвій.

М'який прищ може загоїтися за 4—5 неділь. Лічення зміряє до того, щоби прищ удержати можливо в чистім стані при помочи десінфекційних ліків, а надто недопустити до витворення боляків (бубонів), що повстають звичайно при значнім гноєнню м'якого прища тай неспо-

кійнім захованню хорого. Коли вже стала червоніти шкіра понад спухлими залозами в пахвинах, треба конечно лежати в ліжку, прикладати зимну воду або лід, а коли боляки наповнилися нарвою (гноєм), треба їх розтяти ножом і лічити так як хірург. З того ясно кожному, що бубони є дуже непожаданою комплікацією прища, бо ціла недуга стає через те довгою і приковує хорого до ліжка.

Ще прикрійшими бувають комплікації м'якого прища: — 1) коли виступає завмиранне ткани в сусідстві м'якого прища так, що цілу хоробу називаємо *ulcus molle gangraenosum*, і 2) коли м'який прищ показує наклін що раз дальше розширяться і займати сусідню шкіру, підчас коли перші хорі місця гояться і покриваються шрамами. Цей рід м'якого прища називається *ulcus molle serpiginosum* (м'який прищ повзаючий); він може тревати навіть кілька або й кільнанайцять місяців.

4. Запаленне головки мужеського члена (*ballanitis*).

Головка (жолудь) мужеського члена покрита у новонародженої дитини залупою. Але підчас полового дозрівання показується природна потреба залупити мужеський член, то зн. відтягати залупу з головки в зад так, щоби головка обнажилася. Дієся це, через напруженне (ерекцію) мужеського члена, при чім головка неначе висувається з під залупи. Коли залупа на переді звужена так, що не може відтягнутися, то під нею назбирається доволі лойоватої маси, або нераз занечищується головка під залупою трипровим гноєм і від того всього пухне, червоніє і стає болючою шкіра головки, а цей стан називаємо запаленнем головки. В горячі часи в літі в горячих землях, як Арабія, Палестина, виступає це запаленне частійше ніж у зимі або в зимних краях. Тому то заведено у народів у горячій підсонню, як у Жидів, Негрів в Африці, Мексиканців і інших, звичай обрізувати залупу у новонародже-

них дітей, а те „обрізанне” відбувалося й відбувається ще й нині як складова частина ретуалу відповідної віри. По „обрізанню” стає головка ціле життя непокрита залупою і через те стає неможливим, аби на головці задержався довший час трипровий гній в такій кількості, щоби від того могла запалитися шкіра головки.

Лічене запалення головки члена має головною метою очищення захорілої частини. Коли залупа доволі широка і дасться легко відтягнути, то вистарчить уже саме змивання чистою перевареною водою і сухе удержування хворої частини. Коли ж залупа звужена, то треба усунути звуження через розрізання залупи (не „обрізання”). Очевидно, що це може зробити лише лікар.

5. Бородавковаті нарости на полових частях тіла (condylomata accuminata).

Бородавковаті нарости виростають часом у муштин на головці члена, особливо по обох боках привязки залупи і в ровику поза головкою, а у женщин у вході до похви навіть серед звичайних відносин, лишень задля нечистого удержування полових органів. Найчастіше причиною великого розросту бородавок на полових органах є безпосереднє подразнюванне гноем із довготривалої трипрової недуги. З тих бородавковатих наростів пускається легко кров, особливо під час полових зносин, а при тім виступає біль у міру того, чим більше бородавок і чим більше вони виростили. Щоби їх позбутися, треба їх видрapati острою ложкою, випалити ляпісом і треба утримувати головку члена чисто; інакше вони відростають. Драпанне і випалюванне — це виключно діло лікаря.

6. Вуши (pediculi pubis).

Кругом полових органів розводяться часто вуши, відмінної породи від вуший звичайних на одінню. Вуший можна набратися від другого, коли вони на ній уже є, а про

це не тяжко підчас полових зносин. Вуши розсідаються у волоссю на полових органах, коли їх довший час полишиться в спокою, то вони розлазяться і на волоссе під пахами і на брови. Вуши є причиною, що шкіра свербить на тім місци, де вони розвелися і чоловік мусить безнастанно чіхатися і драпатися. Через драпанне повстає по цілім тілі багато прищів, що ще збільшають сверблячку. Вуши з товариських зглядів не менше прикрі, як сверблячка і прищі.

Звичайно вистарчить один раз намазати всі завушені місця шарою мастию (*unguentum hydrargyri cinereum*), зробленою з ртуті і товщу, щоби вигубити всі вуши і очистити шкіру. Треба втирати бодай чверть години; а взяти до того 5—10 грамів шарої масти. За добу треба взяти теплу купіль і обмити тіло від масти і убитих вушій.

7. Короста (*scabies*).

Короста це галапас, подібний як вош, але значно менший. Короста вкопується під пришкірок особливо на тих місцях, де творяться фалди шкіри, бо там їй теплійше. Отже: межі пальцями на руках, на мошнах, на мужеськім члені здовж пояса, де одінне все сильнійше притиснене до тіла і т. д. Підчас полових зносин із особою, що має коросту, переходить короста з її полових органів на полові органи здорової особи, вдираєся під пришкірок і спричиняє велику сверблячку, більшу в ночі, ніж у день, бо в ночі огрівається тіло під покривалом у ліжку, а в теплі короста успішнійше розвиваєся під пришкірком.

Коросту можна вигубити стираксовою мастию; масти тої треба на один раз ужити 50—100 грамів, а втирати треба енергічнійше і довше (45—60 мінут), чим при вушах, щоби масть зайшла під пришкірок. По добі треба взяти легку купіль, треба перемінити білле на собі і на ліжку, а коли сверблячка не уступила цілковито, то тре-

ба за кілька днів натиранне повторити. Стираксова жи-
виця, якої вживають до приготування масти, має власти-
вий запах, для деяких осіб дуже немилий.

ЗАКІНЧЕННЯ.

Із того, що було сказано, слідує, що довго управля-
на онанія нищить здоровле безповоротно, а знов зараз-
ливі хвороби полові, трипер і твердий прищ (шанкер) зі
своїм конечним наслідком загального сифіліса, є великим
нещастем для кожного, хто заразиться одною з недуг. Не
тому нещастем, немов би ці хвороби приносили нечесть, бо
в очах лікаря кожний хорий є лише хорим чоловіком, що
потребує помочи, але нещастем тому, бо трипер і сифі-
ліс є в силі при неприяних відносинах знищити здоровле
чоловіка, хоча би він був до тепер найздоровіший. Зі
знищенням здоровля нищиться й ціле щасте чоловіка, бо
хто неспосібний до праці, той неспосібний до повного жит-
тя, зложеного як-раз із розумного поділу між тілесну й ду-
хову працю та й розривку. Велич нещастя оцінить у пов-
ній мірі лише той, хто вже утратив здоровле. І жаль ве-
ликий, що чужа втрата має за мало поучаючої сили для
одиниці з повним здоровлем. Хто втратив здоровле і му-
сів зречися дуже вчасно тих життєвих замірів, які снував
у своїй молодечій уяві, той признасть слушність речення,
що хвиля перелетної розкоші, при чім набавився тяжкої
заразливої хвороби, не стоїть у ніякім відношенню до тої
втрати, яку поніс рівночасно; і признасть певно, що труд
понесений при захованню цілковитої чистоти тіла, є дріб-
ницею проти тих мук тіла, а ще більше душі, яких прихо-
диться зазнати кожному, хто стоїть під впливом переко-
нання, що утратив безповоротно своє кріпке здоровле. Бо
хоча і вилічиться, то всеж воно не буде те первісне, непо-
рочне здоровле, але латане.

НЕЧУВАНЕ!

—

НЕЧУВАНЕ!

ЧИ ВИ ВЖЕ ЧИТАЛИ КНИЖКУ

„Трагедія Галицької України“

260 сторін, з образками і гербом України, лише \$1.00

ЗМІСТ КНИЖКИ:

1. Нечувані, прямо потрясаючі звірства польського війська на галицькій Україні.
2. Арештування, знущання, терор над українським населенням Східної Галичини.
3. Крадежі, грабежі і реквізиції польських військ у Східній Галичині.
4. Страшні описи розстрілювань вагітних жінок і сивоволосих старців, палення домів з маленькими дітьми.
5. Варварські катовання українських полонених і інтернованих по таборах Домбя, Стшалкової, Бересть Литовська, Пікулич, Бригідок, де поляки випроводили на другий світ понад 40,000 цвіту українського народу нарочним ширенням тифу, червінки і других пошестей, як також голодом.
6. Як виглядає в практиці мандаторське право дане Вільсоном, Ллойд Джорджем і Клеменсом Польщі над Східною Галичиною?
7. Як виглядає тепер наше колись процвітаюче шкільництво в Галичині?
8. Оплаканий економічний і політичний стан Східної Галицької України.

— ЦІНА ЛИШ ОДИН ДОЛЯР. —

Львівський часопис “Вперед” в 161 числі, з 15 липня подає слідує: — “Генеральний делегат зарядив відібрання дебіту ілюстрованій українській брошурі під заголовком “Трагедія Галицької України”. Точний опис польських звірств в Східній Галичині”.

UKRAINSKA KNYHARNIA

656-660 Main Street

Winnipeg, Man.

**КОЖНИЙ СВДОМИЙ УКРАЇНЕЦЬ І УКРАЇНКА ПОВИННІ
ЗНАТИ ІСТОРІЮ СВОЄЇ БАТЬКІВЩИНИ!**

**ЧИТАЙТЕ ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДА НАПИСАНУ
ПРОФЕСОРОМ ГРУШЕВСЬКИМ.**

Кожний свідомий українець мусить мати в своїй хаті сю книгу!

ІЛЮСТРОВАНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Друге нове доповнене видання.

Велика і для всіх зрозуміло написана, багато ілюстрована. Кожний освічений нарід, що живе своїм власним національним і культурним життям, не тільки має минувшину,

АЛЕ І ЗНАЄ Ї.

В сій книзі вперше представлено всестороннє минуле життя нашого народу.

"ІСТОРІЯ УКРАЇНИ"

се дійсно величний дарунок українській суспільності, велична і не минуча вкладка в нашу національну скарбницю.

Історія Проф. М. Грушевського славиться своєю популярністю в старі краю, а на доказ нехай послужить це, що другий наклад тої книжки був вичерпаний ще перед вибухом війни. Історія України друкована на гарнім папері, обіймає 516 сторін друку, 416 історичних образків, великого формату, в 6-тьох частях. В гарній міцній оправі \$3.00

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ в англійській мові. Ціна \$3.50

ПРО СТАРІ ЧАСИ НА УКРАЇНІ. — М. Грушевський.

Знаменито і приступно написана коротка Історія України. Написав її найбільший український історик, мученик за українську справу, бувший професор львівського університету, Михайло Грушевський. В книжці є 38 образків і мапа України, 144 сторін друку. — Ціна 40ц.

ОБРАЗКИ З ГРОМАДЯНСЬКОГО І ПИСЬМЕНСЬКОГО РОЗ- ВИТКУ УКРАЇНЦІВ В 60 РР. XIX СТ.

В двох частях. З 10 портретами і 2 малюнками. О. Барвінського. Незвичайно інтересні й цікаві спомини автора з епохи національного розвитку. Спомини переплітані листами М. Лисенка і П. Куліша. У двох частях. — Ціна \$1.50

UKRAINSKA KNYHARNIA

656-660 Main Street

Winnipeg, Man.